

กรอบแนวคิดทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย และผิดองเหลือในสังคมไทย

ในการศึกษาระบบเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชนเผ่าผิดองเหลือ
ในสังคมไทยใช้กรอบแนวคิด และทฤษฎีดังต่อไปนี้

ก. ระบบเศรษฐกิจ (Economic System)

การที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตสืบต่อเนื่องกันมาได้ขาดสายนั้นก็เพราะมนุษย์
สามารถรักษาคุณภาพทางเสรีวิทยาให้อยู่ในสภาพปกติ สามารถแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาบำบัดความ
ต้องการทางด้านร่างกาย อันได้แก่ ความหิว ความกระหาย การแสวงหาสิ่งต่าง ๆ หรือ พฤติกรรม
ของมนุษย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดของจำหน่ายสินค้า และบริการมาสนองความต้องการดังกล่าว นี้
ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจ คือ การผลิต (Production) การปริวรรต (Exchange) การแจกแจง
(Distribution) การบริโภค (Consumption) มนุษย์จึงพยายามหาแนวทางเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติ
มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การผลิต (Factor of Production) ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

1.1 ที่ดิน (Land) หมายถึง ขนาดของพื้นที่คุณภาพของดินรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติทั้งปวง

1.2 แรงงาน (Labour) หมายถึง การใช้เวลาและแรงงานของสมาชิกในการผลิตทั้งนี้รวมถึง
ความสามารถและทักษะการกระจายสินค้าของสมาชิก ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและลักษณะการกระจาย
ของประชากรในด้านอายุ สุขภาพอนามัย การศึกษา การทำงานของสมาชิกในสังคม

1.3 ทุน (Capital) หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการออมของสมาชิก ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ใน
การผลิตรวมถึงเงินซึ่งเป็นสิ่งในการซื้อเครื่องในการผลิต

1.4 การจัดการ (Management) หมายถึง การตัดสินใจการผลิต บุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจผลิตหรือการลงทุนเรียกว่า ผู้ประกอบการผลิต (Entrepreneur) เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดระบบ
การผลิตขององค์กร เช่นการลงทุน การใช้จ่ายเพื่อการผลิต การกำหนดแรงงานและวัสดุในการผลิต
จากองค์ประกอบปัจจัยการผลิตทั้ง 4 ประการ ทำให้ลักษณะการผลิตมีความแตกต่างกัน และการจัด

ระบบการผลิตมีความแตกต่างในแต่ละสังคม เช่น สังคมเกษตรกรรมชนบทมีระบบ เศรษฐกิจแบบเพื่อการยังชีพ (Subsistence Economy) เกือบจะไม่มีมีการจำแนกสถานภาพทาง เศรษฐกิจของสมาชิกอย่างเด่นชัด ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ของการผลิตคือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการจัดการในสังคมแบบนี้มีข้อจำกัด ไม่อาจนำไปใช้อย่างเต็มที่

2. การแลกเปลี่ยน (Exchange) เป็นการเอาสินค้าหรือบริการอย่างหนึ่ง ไปแลกกับสินค้าอีกอย่างหนึ่ง โดยมีสื่อกลางเป็นเงินหรือไม่ก็ตาม

องค์ประกอบของการแลกเปลี่ยน (Factor of Exchange)

การแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย

1. มีบุคคล 2 ฝ่าย ผู้ซื้อและผู้ขาย
2. สิ่งของหรือสินค้าที่จะแลกต้องมีมูลค่าราคา
3. ใช้เงินแทนราคา หรือเป็นสื่อกลาง หรือใช้เครดิตเป็นสื่อกลาง

การแลกเปลี่ยนมีการวิวัฒนาการเป็น 3 ระยะคือ

1. แบบแลกสิ่งของกับสิ่งของ (Barter) เอาสินค้าอย่างหนึ่งไปแลกกับสินค้าอีกอย่างหนึ่ง
2. แบบใช้เงินเป็นสื่อกลาง วิธีนี้สะดวกขึ้น ได้แก่ ใช้เงินแทน เพราะเงินเป็นสื่อกลาง และมาตรฐานของมูลค่า เงินนี้อาจเป็นธนบัตรหรือเหรียญ
3. แบบใช้เครดิต การใช้เงินจำนวนมาก ๆ โดยใช้เช็คหรือตั๋วแลกเงินแทนเงินสด

3. การแจกแจง Distribution หรือ การแบ่งสรร

เมื่อผลิตสินค้าและมีบริการขึ้นสำหรับผู้บริโภคแล้วจะแบ่งกันอย่างไร เพื่อให้เกิดสวัสดิการ (Welfare) โดยทั่วกัน ใช้อะไรเป็นเครื่องตัดสินในการแบ่งสรร

การแบ่งสรรตามความหมายของเศรษฐศาสตร์มีได้ 3 ประการ

1. แบ่งสรรที่ผลิตขึ้น (Physical distribution) ได้แก่การแบ่งสินค้า ที่ผลิตขึ้นได้ไปยังผู้บริโภค สิ่งไหนควรส่งเท่าไรซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาทางการตลาด
2. การแบ่งสรรให้แก่บุคคล (Personal distribution) ได้แก่การแบ่งสรรรายได้ให้แก่บุคคลอาชีพต่าง ๆ ว่าควรจะได้รับเท่าใด ในระบบเศรษฐกิจ
3. การแบ่งสรรให้แก่เจ้าของปัจจัยการผลิต (Function distribution) ได้แก่การแบ่งสรรรายได้ตามผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการผลิต ควรจะเป็นเท่าไร เช่น แรงงานควรได้ค่าจ้างเท่าไร ที่ดินควรมีค่าเช่าเท่าไร เงินทุนควรเกิดดอกเบี้ยเท่าไร ผู้ประกอบการควรมีกำไรเท่าไร

ในสังคมเพียงไรพฤติกรรมเพื่อความอยู่รอดของคนในสังคมมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไรกับ กิจกรรม ทางสังคมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม

การศึกษาระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชนเผ่าเผ่าต้องเหลือองค์นี้ ได้นำแนวคิดทฤษฎีนี้มาใช้เพื่อทำความเข้าใจว่า ภูมิหลังของประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านหรือไม้อย่างไร และคนในชุมชนมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างไร ภายใต้ปัจจัยของภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ นั้น (Olsen Marvin : 1968 : 42)

ค. ทฤษฎีโครงสร้าง (Strutural)

ทฤษฎีโครงสร้างกล่าวว่าโครงสร้างทางสังคมของเผ่าหนึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นองค์กรทางสังคม (Social Organization) และส่วนที่เป็นสถาบันทางสังคม (Social Institution)

1. องค์กรทางสังคม (Social Organization) หมายถึง ส่วนของโครงสร้างทางสังคมที่เป็น กระบวนการ การจัดระเบียบ (Process of Social Organization) คนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็น ก้อน และส่วนที่เป็นกลุ่มคนที่มีจัดระเบียบแล้ว (Organization Groups)

คำว่า กระบวนการจัดระเบียบทางสังคม (Process of Social organization) หมายถึง การ สร้างและสอนระเบียบของสังคมให้คนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเพื่อให้คนได้รู้จักเข้าใจและ ปฏิบัติตามระเบียบได้ ในฐานะที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

การสร้างระเบียบทางสังคม หมายถึง การสร้างความเชื่อ หรือความรู้ค่านิยม อุดมการณ์ และคุณธรรมตลอดจนการจัดสถานภาพ และบทบาทให้สมาชิกที่มีอยู่ร่วมกัน ได้รู้หน้าที่ของตน สามารถเปรียบเทียบกับระดับของตนกับผู้อื่นๆ และรู้บทบาทหน้าที่ตามสถานภาพมีอย่างไร เป็นต้น เมื่อสร้างสิ่งต่างๆ เหล่านั้นขึ้นมาแล้ว สังคมก็ต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝน (Socialization) ให้เข้าใจเรื่อง รวเหล่านั้นและฝึกฝนจนสามารถปฏิบัติตามระเบียบเหล่านั้น ได้เหมือนสมาชิกคนอื่นๆ

เมื่อก่อนที่รวมกันผ่านกระบวนการจัดระเบียบมาแล้วกลุ่มคนเหล่านั้นก็จะกลายเป็นกลุ่มที่ มีการจัดระเบียบแล้ว (Organized Groups) ได้แก่กลุ่มสังคม (Social Groups) ครอบครัวยุทธศาสตร์ ระดับแบน (Band Level) สมาคม (Association) สังคมนมนุษย์ (Society)

2. สถาบันทางสังคม (Social Institution) หมายถึง ส่วนของโครงสร้างทางสังคมที่เป็นแบบ อย่างในการคิดการกระทำสิ่งต่างๆ อันจำเป็นในการดำรงอยู่ของสังคมซึ่งบางวัฒนธรรมมีสถาบันขึ้น อยู่กับขนาดหรือเจริญก้าวหน้าของสังคม สถาบันทางสังคมที่สำคัญ คือ สถาบันครอบครัว สถาบัน ทางเศรษฐกิจ สถาบันทางการศึกษา สถาบันทางการเมืองการปกครอง สถาบันศาสนา สถาบันการสื่อ สาร สถาบันทางศิลปะ และ นันทนาการ สถาบันสาธารณสุข สุขภาพอนามัย

1. สถาบันครอบครัว Family Institution

1.1. ประเภทครอบครัว

ก. ครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวหน่วยกลาง (Nuclear Family) คือ ครอบครัวขนาดเล็ก ประกอบด้วยสมาชิก 2 ช่วงวัย ได้แก่ สามีน ภรรยา และบุตร ที่ยังไม่แต่งงาน ซึ่งบางครั้งอาจจะเรียกว่าครอบครัวสมรส (Conjugal Family) เพราะเป็นครอบครัวที่ฐานมาจากการสมรส ครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัว หน่วยกลาง เป็นลักษณะครอบครัวในสังคมเมือง หรือสังคมที่มีอาชีพในด้านอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะลักษณะ เช่น การประกอบอาชีพ ค่าครองชีพรวมทั้งที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งที่บังคับให้มีจำนวน สมาชิกของครอบครัวไม่มากนัก (Greenblat : 1981)

2. สถาบันทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 2.1 บริโภคของป่า
- 2.2 แลกเปลี่ยนสินค้า
- 2.3 แลกเปลี่ยนแรงงาน

3. สถาบันการเมือง

4. สถาบันการศึกษา และการขัดเกลาทางสังคม

การศึกษาหรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมดั้งเดิม เกิดขึ้นจากการที่เด็กสัมผัสกับ พ่อแม่ ญาติ และเพื่อน เด็กเรียนรู้โดยการสังเกต เลียนแบบและจากการอบรมสั่งสอน ฉะนั้นการศึกษา การขัดเกลาทางสังคม ในสังคมแบบนี้ ในตอนแรกเป็นแบบไม่เป็นทางการ คือ เป็นการสังเกตโดยตรงจากประสบการณ์ เด็กเรียนรู้ได้โดยการกระทำ เป็นการเรียนที่ได้ผล ไม่มีปัญหาเรื่องระเบียบ วินัยมากนัก Sumner กับ Keller เห็นว่าเป็นการเรียนที่มีอิสระอย่างมากแต่เด็กก็เชื่อฟัง และพยายามทำให้เหมือน พ่อ แม่ทำ (สุพัตรา สุภาพ : 2533 : 134)

การศึกษายอบรมหรือการขัดเกลาทางสังคมดั้งเดิมมักเป็นการศึกษาในครอบครัว และชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เพราะยังไม่มีสถาบันการศึกษา วิธีการศึกษาก็ออกมาในรูปของการอบรมสั่งสอน ในครอบครัว เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา กฎข้อห้าม แนวคิดของผู้อาวุโส งานพิธี ฯลฯ (สุพัตรา สุภาพ : 2533 : 136)

5. สถาบันทางศาสนา และความเชื่อ

1. ความเชื่อทางศาสนา
2. พิธีกรรมทางศาสนา

1. ความเชื่อทางศาสนา ประเภทของความเชื่อทางศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. คติ ผีสาง เทวดา (Animism) หมายถึง ความเชื่อที่ว่าไม่แต่สิ่งมีชีวิตเท่านั้นทั้งที่มีชีวิตและคุณภาพ แต่สิ่งไม่มีชีวิตก็มีชีวิตบุคลิกภาพด้วย ได้แก่ ผีสาง เทวดา ปีศาจ เทพเจ้า

วิญญาณ เชื่อกันว่า อำนาจเหนือธรรมชาติ เหล่านี้มีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์

ข. คติ ถือของคลังของศักดิ์สิทธิ์ (Animitism) หมายถึง เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติที่ไม่มีรูปร่าง ลักษณะและบุคลิกภาพ ที่เหมือนคนทั่วไป มานา (Mana) คืออำนาจเหนือธรรมชาติที่รู้จักกันดีที่สุด มานาอาจอยู่ในวัตถุสิ่งของต่างๆ เช่น ต้นไม้ หิน สุกคร และมีอยู่ในคนด้วย คนแต่ละคนมีอำนาจเหนือธรรมชาติดังกล่าวไม่เท่ากัน (งามพิศ สัตย์สงวน : 2532 : 176)

Emile Durkheim (1917 : 45-47) ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับศาสนา และพิธีกรรมไว้ว่า ความเชื่อทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลให้เข้ากลุ่ม และบุคคลจะทำพิธีเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อนั้น อันเป็นพลังที่จะรวมกลุ่มเข้าด้วยกันให้เป็นปึกแผ่น (solidarity) เพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม ฉะนั้นตามความคิดของ (Durkheim) จึงถือว่าศาสนาทำหน้าที่บำรุงรักษาให้สังคมนั้นได้ดำรงอยู่ต่อไปได้ (Continuity)

2. พิธีกรรมทางศาสนา

Victor Turner (1970 : 6-11) สนใจศึกษาศาสนาและพิธีกรรม Turner วิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพิธีกรรมในสังคมเคมีบู (Ndembu) ว่าเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมทางสังคม และเชื่อว่าการศึกษาลักษณะสัญลักษณ์จะต้องทำภายในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เพื่อให้เห็นวาลักษณ์สัญลักษณ์มีความหมายต่อสมาชิกของสังคมนั้น

Turner กล่าวว่าพิธีกรรมของเคมีบูมี 2 ประเภทคือ

1. Life crisis เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ การดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ พิธีที่จัดในวันเกิด พิธีจากเด็กเข้าสู่วัยหนุ่ม สาว พิธีแต่งงาน พิธีในงานศพ เป็นต้น ตัวอย่างเกี่ยวกับพิธีกรรมนี้ เช่น เด็กชายหญิงที่เข้าสู่วัยหนุ่มสาว โดยฝ่ายชายจะมีการทำพิธีขลิบอวัยวะเพศ พิธีกรรมนี้กระทำเป็นเวลา 7 วัน ทำกันเป็นกลุ่มในป่า พิธีเหล่านี้กระทำเป็นเวลานาน เพื่อให้เกิดความขลังตระหนักถึงความ เป็นชาย และสัญลักษณ์ทางเพศ ส่วนฝ่ายหญิงจะทำพิธีรับเข้าสู่วัยสาวที่ละคน เมื่อมีประจำเดือน ก่อนแต่งงาน และสอนการบ้านการเรือนไปด้วย ส่วนพิธีศพนั้นเคมีบูจัดทำพิธีอย่างใหญ่โต เพื่อเป็นการแสดงความสำคัญของผู้ตายและเน้นการจากไปของผู้ตาย

2. Rite of affliction พิธีการสะเดาะเคราะห์หรือปรับสภาพให้ดีขึ้น พิธีกรรมจะถูกสร้างให้ยิ่งใหญ่ มีอย่างน้อยทุกๆ 3 ปี

นอกจากนี้ Turner ได้กล่าว ถึงเผ่าเคมบูว่าเป็นเผ่าชนในอาฟริกาและเป็นเผ่าที่กำลังจะสูญหายไป เนื่องจากเป็นเผ่าที่มีโครงสร้างหลวม ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารโลหิตจากฝ่ายชาย แต่จากให้มรดกให้ญาติฝ่ายหญิงและเมื่อแต่งงานแล้ว ไม่ได้ระบุแน่นอนว่าไปอยู่กับญาติฝ่ายชาย ดังนั้น ผู้หญิงเคมบู ที่แต่งงานแล้วก็ยังผูกพันอยู่กับพ่อแม่ การเคลื่อนไหวโยกย้าย (Mobility) จึงมีสูงมากและเป็นสังคมที่มีพิธีกรรมทางศาสนาอย่างค่อนข้างมาก

Edmund Leach (1954 : 4) มองพิธีกรรมทางศาสนาว่าเป็นรูปแบบหรือวัฒนธรรมอันจะเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็น โครงสร้างสังคมโดยได้แสดงแนวความคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมเอาไว้ว่า วัฒนธรรม คือ รูปแบบ แต่โครงสร้างทางสังคม เป็นเนื้อหา และโครงสร้างสังคมถูกนำมาแสดงออกในรูปวัฒนธรรมเป็นการแสดงออกทางพิธีกรรม พิธีกรรมนี้ทำให้ทราบถึงสถานภาพและบทบาทของบุคคลในสังคม

ความคิดของ Leach เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นการเปลี่ยนภายในระบบ ตัวอย่าง เช่น ถ้าหากเราสามารถชี้ให้เห็นได้ว่าในท้องที่แห่งหนึ่งเมื่อกาลเวลาผ่านไป ระบบการเมือง อันเป็นระบบซึ่งประกอบไปด้วยครอบครัวที่มีตระกูลเดียวกัน มีสถานภาพเสมอกัน ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบศักดินา อันเป็นระบบที่ประกอบด้วยครอบครัวที่มีตระกูลต่างๆ ที่มีสถานภาพลดหลั่นเป็นขั้นๆ ไป จากที่สูงมาลงต่ำ เราก็อาจกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลง เช่นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างสังคม (Turner Victor : 1970 : 6-11)

6. สถาบันทางการแพทย์อนามัย และสาธารณสุข

1. แบบแผนการดูแลสุขภาพอนามัย
2. แบบแผนการรักษาพยาบาล

ในการศึกษาชนเผ่าผิวดอกเหลืองในเรื่องระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ CONCEPT สถาบันทางสังคมมาศึกษา สถาบันทางสังคมต่าง ๆ ของชนเผ่าผิวดอกเหลือง

ง. มโนภาพ "วัฒนธรรม"

วัฒนธรรม หมายถึงวิธีการหรือหนทางในการแก้ปัญหาแต่ละด้านต่าง ๆ ต่อระบบหรือเป็นแบบแผนพฤติกรรมต่างที่มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็น (Needs) ของมนุษย์ในการเอาชีวิตรอด มันเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาพื้นฐานต่าง ๆ ของชีวิต ที่กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ต้องจัดการ

หรือแก้ไขเพื่อสมาชิกของสังคมตัวจะมีชีวิตอยู่รอดได้ มนุษย์มีชีวิตอยู่รอดได้เมื่อความต้องการจำเป็นของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง มนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการจำเป็นอยู่ 3 ประการคือ (งามพิศ สัตย์สงวน 2538)

1. มนุษย์มีความต้องการจำเป็นวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ (Biological needs) คือต้องการปัจจัย 4 นั้นเอง สิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับมนุษย์เพื่อมีชีวิตอยู่รอดได้คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ วัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์คือ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องอาศัยมันเพื่อสร้างบ้าน ผลิตสิ่งของต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า เครื่องมือทำมาหากิน และยารักษาโรค เป็นต้น

2. มนุษย์มีความต้องการจำเป็นทางสังคม (Social needs) ซึ่งมีรากฐานมาจากชีวภาพเช่น จำเป็นต้องมีทั้งเพศหญิงและชายเพื่อผลิตลูกหลานได้ มนุษย์เราเกิดมาเป็นทารกที่ช่วยตัวเองไม่ได้และต้องใช้เวลาเนิ่นนานกว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ช่วยตัวเองได้ (ตรงข้ามกับสัตว์หลายชนิดที่ช่วยตัวเองได้เมื่อแรกเกิด และมีระยะเวลาในการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้นจึงพึ่งตัวเองได้ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่อีกต่อไป) ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีการจัดระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน มีการแบ่งงานกันทำเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่จำเป็นในการมีชีวิตอยู่รอด ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์คือการจัดระเบียบทางสังคม (Social organization)

3. มนุษย์มีความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (Psychological needs) ซึ่งมีรากฐานมาจากชีวภาพเช่นกัน มนุษย์มีสมองขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อมีชีวิตอยู่รอดได้ มนุษย์จำเป็นต้องฉลาดกว่าสัตว์อื่นๆ เพราะเราวิ่งไม่เร็ว เราไม่มีเขี้ยวเล็บเป็นอาวุธป้องกันตัว มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายและต้องหาทางจัดการกับเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความกลัว โรคภัยไข้เจ็บ ความตาย ความลึกลับต่าง ๆ ความคิดเกี่ยวกับนรกสวรรค์และโลกหน้า มนุษย์จำเป็นต้องจัดการกับปัญหาเหล่านั้นเพื่อมีกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิตต่อไป วัฒนธรรมด้านที่สนองความจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์คือระบบความเชื่อ (Ideology) คูแผนภูมิข้างล่างที่แสดงถึงความต้องการจำเป็นของมนุษย์และส่วนต่างๆของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการเหล่านั้น

ความต้องการจำเป็นของมนุษย์และส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรม

ความต้องการจำเป็น ของมนุษย์	ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์	วัฒนธรรม
ด้านชีววิทยา	เทคโนโลยี	
ด้านสังคม	การจัดระเบียบสังคม	
ด้านจิตใจ	ระบบความเชื่อ	

ที่มา : งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2538 : หน้า 47)
 แผนภูมิดังกล่าวไม่สามารถทำให้เข้าใจวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง จึงจำเป็นจะต้องพูดถึงปัญหาพื้นฐาน
 ฐานต่างๆ ของมนุษย์ เพื่อทำความเข้าใจกับส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมอย่างละเอียดต่อไป

ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ

มนุษย์ในกลุ่มหรือในสังคมต่างๆ จะมีชีวิตอยู่รอดได้ เมื่อความจำเป็นทั้ง 3 ประการของ
 มนุษย์ได้รับการตอบสนองดังกล่าวมาแล้ว ประชากรในกลุ่มหรือสังคมต่างๆ ต้องแก้ปัญหาคือ
 ฐานหลายอย่างและต้องดำเนินการแก้ไขโดยวัฒนธรรมส่วนต่างๆ ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์มีดังนี้
 (งามพิศ สัตย์สงวน, 2538)

1. ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการทางเพศและการควบคุมกิจกรรมทางเพศ วัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหานี้คือ ระบบเครือญาติ (Kinship)
2. ปัญหาเกี่ยวกับปากท้องการหาอาหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหาร น้ำ เครื่องมือเครื่องใช้จำเป็นสำหรับชีวิต วัฒนธรรมด้านที่จัดการกับปัญหานี้คือ การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ (Economic organization) หรือระบบเศรษฐกิจ
3. ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและการควบคุมทางสังคม เพื่อทำให้เกิดความสามัคคี มีระเบียบในสังคม วัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ การจัดระเบียบทางการเมือง (Political organization) หรือระบบการเมืองการปกครอง
4. ปัญหาในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของสังคม วัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหานี้คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และระบบการศึกษา
5. ปัญหาเกี่ยวกับความลึกลับอำนาจเหนือธรรมชาติ ภูตผีปีศาจ พระเจ้า ส่วนของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ ศาสนาหรือระบบความเชื่อ
6. ปัญหาเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บและสุขภาพอนามัยวัฒนธรรมด้านที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ การแพทย์และสาธารณสุข
7. ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารติดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ระบบสัญลักษณ์ในการสื่อสารติดต่อกัน ส่วนของวัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหาดังกล่าวคือระบบสื่อสาร
8. ปัญหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และความต้องการแสดงออกของมนุษย์ วัฒนธรรมด้านที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ ศิลปะ
9. ปัญหาเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ การใช้เวลาว่างของมนุษย์ วัฒนธรรมด้านที่จัดการกับปัญหานี้คือ นันทนาการ คู่มือภูมิแสดงปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และวัฒนธรรมด้านต่างๆ

ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรม

	ปัญหาพื้นฐาน	ส่วนของวัฒนธรรม
1	ปัญหาความสัมพันธ์ทางเพศ และการควบคุมทางเพศ	ระบบเครือญาติ
2	ปัญหาเรื่องปากท้อง	ระบบเศรษฐกิจ
3	ปัญหาความขัดแย้งและ การควบคุมทางสังคม	ระบบการเมืองการปกครอง
4	ปัญหาเรื่องการอบรมสั่งสอน สมาชิกใหม่ของสังคม	ระบบการศึกษา
5	ปัญหาเรื่องลึกลับอำนาจเหนือ	ระบบศาสนาและความเชื่อ
6	ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	การแพทย์และสาธารณสุข
7	ปัญหาเรื่องการสื่อสาร	ระบบการสื่อสาร
8	ปัญหาเรื่องความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออก	ศิลปะ
9	ปัญหาเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ	นันทนาการ

ที่มา : งามพิศ สัตย์สงวน หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2538 หน้า 49

สรุปได้ว่าวัฒนธรรมคือหนทางหรือวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม มนุษย์ วิธีการแก้ปัญหาแต่ละอย่างทำให้ได้วัฒนธรรมแต่ละด้านหรือได้ระบบวัฒนธรรมระบบต่าง ๆ หรือสถาบันทางสังคม

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบระบบวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ของชนเผ่าผีตอเหลือง

จ. การติดต่อทางวัฒนธรรม (ACCULTURATION)

Acculturation หมายถึงกระบวนการที่กลุ่มบุคคลหรือสังคมได้รับวัฒนธรรมใหม่ที่เผยแพร่เข้ามาในสังคมนั้นและได้เปลี่ยนแปลงแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน อย่างไรก็ตามกลุ่มบุคคลหรือสังคมดังกล่าวก็ยังคงไว้ซึ่งแบบอย่างของวัฒนธรรมส่วนใหญ่ที่ตนดำรงอยู่ แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางส่วนอันเป็นผลจากการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ดังกล่าว การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพล ที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการใช้อิทธิพลแต่ฝ่ายเดียวหรือส่งผลกระทบกันทั้ง 2 ฝ่ายได้

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดนี้มาศึกษากระบวนการติดต่อทางวัฒนธรรมระหว่างผีตองเหลืองและคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ผีตองเหลืองไปติดต่อกับ เช่น ม้ง

ฉ. ความทันสมัย (MODERNIZATION)

ความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลง

ความทันสมัยหรือการกลายเป็นสมัยใหม่ (Modernization) หมายถึงกระบวนการที่สังคมกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา เคลื่อนตัวเข้าสู่ทิศทางการนำเอาระบบเทคโนโลยีและระบบวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ ความทันสมัยเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมและทางสังคมที่มีขอบเขตกว้างขวาง รวมเอาปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เข้าไว้ด้วยกัน เช่น การกลายเป็นอุตสาหกรรมที่นำเอาเทคโนโลยีแบบใช้เครื่องจักรต่าง ๆ กระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรม การกลายเป็นเมือง เศรษฐกิจการตลาด โครงสร้างการบริหารแบบราชการและการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง การเติบโตของกลุ่มคนที่ไม่ใช่เครือญาติกันและความคิดที่ชอบการเปลี่ยนแปลงเป็นต้น ทักษะคติแบบเชื่อดือโซกลางและแบบจารีตนิยม ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมชาวไร่ชาวนาและสังคมระดับเผ่า ต้องเปิดทางให้กับการแสวงหาความสำเร็จในชีวิต เพื่อสร้างความมั่งคั่งและสถานภาพให้สูง ซึ่งเป็นไปได้เพราะการเปลี่ยนแปลงที่นำมาโดยความทันสมัย

สังคมแต่ละสังคมมีความทันสมัยในระดับที่แตกต่างกันไป เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและระบบวัฒนธรรม ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือประสิทธิภาพของความทันสมัยที่เฉพาะของแต่ละสังคม ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของความทันสมัยมักจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน แต่มันไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไป เช่นการอุตสาหกรรมอาจเกิดขึ้นโดยปราศจากการกลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ และคนอาจอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อหางานทำแม้ว่าไม่มีอุตสาหกรรมมากพอในเมือง การเข้าสู่เศรษฐกิจการตลาดเป็นไปได้โดยปราศจากอุตสาหกรรมท้องถิ่น เช่น กรณีที่สังคมระดับเผ่าถูกนำเข้าสู่ตลาดโลกเพราะมี

มักอยู่ในพื้นที่ ที่แห้งแล้งกันดารและถูกผลักดันออกไป โดยกลุ่มคนที่ยึดอาชีพเพาะปลูกที่มีอำนาจเหนือกว่าหรือที่มีอำนาจทางการทหาร

นักมนุษยวิทยามักสนใจกลุ่มชนที่ล่าสัตว์หาของป่าในโลกปัจจุบันเป็นพิเศษ เพราะแบบแผนการหาอาหารดังกล่าว เป็นส่วนสำคัญในประวัติศาสตร์ตอนต้นๆของมนุษยชาติ การแบ่งงานกันทำตามเพศ ที่ผู้ชายล่าสัตว์ ผู้หญิงหาของป่า การแบ่งปันอาหารกันกินในกลุ่มและพัฒนาการของภาษา ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแบบล่าสัตว์หาของป่าทั้งสิ้น แม้ว่ากลุ่มชนล่าสัตว์หาของป่าถูกคาดหวังที่จะให้ร่องรอยเพื่อเข้าใจชีวิตมนุษย์ในอดีต พวกเขาเปลี่ยนแปลงไปมากและโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตแบบนี้ได้สูญหายไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

ยุคที่สอง การเลี้ยงสัตว์เร่ร่อน (Pastoralism)

การเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเลี้ยงดูสัตว์ต่างๆเป็นฝูง มันเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมประเภทเนินเขา ที่มีอากาศแห้งแล้งและดินไม่ดี ดินแดนแถบนี้จึงไม่สามารถเลี้ยงดูประชากรจำนวนมากโดยการเกษตรกรรมได้ แต่มักมีหญ้าเพียงพอที่จะเลี้ยงสัตว์ถ้าเลี้ยงในพื้นที่กว้างใหญ่ สัตว์เลี้ยงสำคัญ ๆ ได้แก่ วัว ควาย แพะ แกะ อูฐ ที่ให้นมและเนื้อจะพบแหล่งสำคัญของการเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนในแอฟริกาตะวันออกที่เลี้ยงวัวควาย แอฟริกาเหนือเลี้ยงอูฐ เอเชียตะวันตกเฉียงใต้เลี้ยงแพะ แกะ และแถบขั้วโลกเลี้ยงกวาง จะไม่พบระบบเศรษฐกิจแบบนี้ในทวีปอเมริกาขกเว้นในประเทศเปรู

การเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อนแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ แบบแรกคือการนำฝูงสัตว์เคลื่อนย้ายไปยังพื้นที่ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยฝูงสัตว์จะถูกนำไปยังทุ่งหญ้าที่อุดมสมบูรณ์ในเขตอากาศและความสูงต่างๆ กันไป โดยทั่วไปผู้ชายจะนำฝูงสัตว์ไปเลี้ยงยังพื้นที่ต่างๆ ขณะที่พวกผู้หญิง เด็กๆ และเด็กชายบางคนคอยอยู่ที่หมู่บ้าน ส่วนแบบที่ 2 จะมาในแบบที่ประชากรทั้งหมดชาย หญิงและเด็ก เคลื่อนย้ายไปกลับฝูงสัตว์ตลอดทั้งปี ไม่มีหมู่บ้านถาวร

ยุคที่สาม เกษตรกรรมแบบกว้าง (Extensive Agriculture)

การเกษตรกรรมแบบกว้างหรือแบบแผ่ขยายออกไป คือระบบการปลูกพืชที่ใช้เทคโนโลยีแบบง่ายๆ ไม่มีการใช้เครื่องจักรกลต่างๆ ลักษณะสำคัญของการเกษตรกรรมแบบนี้ อยู่ที่ดินที่ใช้เพาะปลูกจะไม่ถูกใช้แบบถาวรทุกปี แต่จะต้องทิ้งมันไว้ระยะเวลาหนึ่งหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว เครื่องมือที่ใช้ปลูกพืชเมื่อร้อนได้แก่ จอบ เสียมหรือไม้แหลมๆแต่จะไม่ใช้แรงงานสัตว์ การชลประทานหรือคันไถเลย การเกษตรกรรมประเภทนี้ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำและไม่ใช้แรงงานมนุษย์มากเหมือนการเกษตรกรรมแบบอื่นๆ จึงปลูกพืชเพียงพอที่จะเลี้ยงดูประชากรท้องถิ่นเท่านั้น ไม่มีส่วนเกินที่ทำให้ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับตลาดกับประชากรที่ไม่ได้ทำการเกษตรกรรม ความ

หนาแน่นของประชากรต่ำมีคนไม่มากกว่า 150 คนต่อตารางไมล์ อย่างไรก็ตามประชากรบางกลุ่มที่ปลูกพืชแบบใช้เนื้อที่กว้างขวาง เช่น พวกที่อยู่บนที่ราบสูงของเกาะนิวกินี ปลูกพืชได้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

แม้ว่าการเกษตรกรรมแบบนี้ มักทำกันในดินแดนแห้งแล้งเช่น ในหมู่พวกอินเดียนแดงเผ่าโฮปีในทวีปอเมริกาที่ปลูกมะเขือเทศ ถั่ว ข้าวโพด และที่อื่นๆ อีก แต่กลยุทธ์ของการเกษตรกรรมประเภทนี้ เป็นการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นป่าเขตร้อนที่จะพบมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ยุคที่สี่ การเกษตรกรรมแบบเข้มข้น (Intensive Agriculture)

ลักษณะสำคัญของการเกษตรกรรมแบบเข้มข้น คือการใช้คันไถ ที่ทำให้ดินแยกออกจากกันมากกว่าการใช้ไม้แหลมๆหรือจอบ เสียม โดยการไถเอาดินขึ้นมาทำให้ความอุดมสมบูรณ์มาอยู่บนพื้นผิวดิน การไถดินจะต้องมีการปรับผิวดินมากกว่า และยังทำให้ใช้ที่ดินทุกปีไปเรื่อย ๆ ได้ การชลประทานเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการเกษตรกรรมแบบนี้ แม้ว่าการเกษตรกรรมระบบปลูกพืชเมืองร้อนจะใช้วิธีการปฏิบัติง่าย ๆ บางอย่างในการควบคุมน้ำและรักษาน้ำ แต่การเกษตรกรรมแบบเข้มข้นในดินแดนแห้งแล้ง จะทำได้โดยใช้เทคนิคการชลประทานที่ซับซ้อนเท่านั้น ในพื้นที่เนินเขา การเกษตรกรรมแบบเข้มข้นจะต้องใช้รูปแบบที่เฉพาะบางอย่างเพื่อป้องกันพืชและดินที่จะหลุดลงไปข้างล่าง การเกษตรกรรมแบบเข้มข้นก่อนการอุตสาหกรรมได้ใช้เทคนิคต่างๆของการให้ปุ๋ยตามธรรมชาติ การเลือกพันธุ์สัตว์และพืชต่าง ๆ และการปลูกพืชหมุนเวียน ซึ่งทั้งหมดจะช่วยเพิ่มผลผลิต ขณะที่การเกษตรกรรมแบบกว้างต้องเพิ่มที่ดินในการเลี้ยงประชาชนขนาดใหญ่ขึ้นแต่เกษตรกรรมแบบเข้มข้นจะเลี้ยงประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยใช้พื้นที่ดินอย่างเข้มข้นและเลี้ยงดูประชากรได้มากกว่าโดยใช้เทคนิคใหม่ ๆ เช่นการชลประทานเป็นต้น (งานพิศ สัตย์สงวน, หลัคนุษยวิทยาวัฒนธรรม, 2538)

ยุคที่ห้า สังคมอุตสาหกรรม เป็นยุคที่มนุษย์มีอัตราเพิ่มอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสามารถลดอัตราการตายลงได้ ทำให้มนุษย์ต้องเปลี่ยนระบบผลิต มาใช้เครื่องจักรผลิต ทำให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม มนุษย์สร้างนครขึ้นมา เริ่มมีการแบ่งแรงงาน ระบบต่าง ๆ ในสังคมอุตสาหกรรมทำให้ไม่ต้องล่าสัตว์ หรือเก็บของป่า แต่ใช้ระบบผลิตในรูปบริษัท ในสังคมเมืองอุตสาหกรรมมนุษย์ทำงานเพื่อรับเงินเดือนค่าตอบแทน นำไปซื้ออาหารโดย ไม่ต้องหาอาหารเอง ชาวนาและพ่อค้าคนกลางเป็นผู้ผลิตอาหารและซื้อขายแลกเปลี่ยนอาหารและเครื่องยังชีพทั้งหลาย

สังคมเมืองอุตสาหกรรมประกอบด้วยการผลิตในโรงงาน เนื่องด้วยผลการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ เมื่อศตวรรษที่ 18 มีการใช้พลังงานจากน้ำสำหรับปั่นด้ายโรงงาน

รูปแบบของการดำรงชีวิตของชนเผ่าเผ่าตองเหลือง

1. การล่าสัตว์หาของป่า (HUNTING AND GATHERING)

ในอดีตสังคมชนเผ่าเผ่าตองเหลือง ก็มีลักษณะสังคมวัฒนธรรมและระบบเศรษฐกิจแบบเก็บของป่าล่าสัตว์ อาศัย สภาพแวดล้อม และทรัพยากรทางธรรมชาติรอบๆ ตัว เพราะป่าไม้ ในบริเวณ ที่อยู่อาศัยพอยังชีพได้ แต่ ในปัจจุบัน ป่าไม้ แหล่งสุดท้ายบริเวณนี้อยู่อาศัย ถูกทำลาย แหล่งอาหารไม่พอกิน สังคมชนเผ่าเผ่าตองเหลืองก็เหมือนกับสังคมมนุษย์อื่นโดยทั่วไป ถูกคุกคามของกระแสวัฒนธรรมเมือง บริโภคนิยม จำเป็นต้องปรับตัวให้กับสภาพแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะแบบก้าวกระโดด มาเป็นระบบเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การเกษตรกรรมแบบเข้มข้น (Intensive Agriculture)

2. การเกษตรกรรมแบบเข้มข้น (Intensive Agriculture)

การเกษตรกรรมแบบเข้มข้นนี้จะเข้าไปพร้อมกันกับหมู่บ้านที่ถาวร และมีการจัดระเบียบทางสังคมที่ซับซ้อน เพื่อการเกษตรกรรมแบบนี้พัฒนาประชากร จะเพิ่มขึ้นชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านบ่อหอย ตำบลหยาบหวาน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ใช้ระบบเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในการเลี้ยงชีพ ลักษณะสังคมเกษตรกรรมแบบเข้มข้น (Intensive Agriculture) เพราะพื้นที่บริเวณนั้นเป็น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไม่จำเป็นต้องอยู่ในเมืองหรือนคร แต่ตั้งอยู่แถบแหล่งน้ำ ภูเขาหรือหุบเขา ตามแนวความคิดที่เจมส์ วัตต์ คิดขึ้น ปัจจุบันมนุษย์คิดค้นเทคโนโลยีแบบใหม่ สามารถสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในเขต นิคมอุตสาหกรรม ใกล้แหล่งแรงงานและตลาด นครอุตสาหกรรมมีลักษณะแตกต่างกับนครยุค แรก เพราะเป็นนครที่ประกอบด้วยเครื่องจักรเป็นแหล่งผลิตแรงงานนครอุตสาหกรรมมีจุดกำเนิดที่ ยุโรป ปัจจุบันนครอุตสาหกรรมมีอยู่เกือบทุกประเทศนครอุตสาหกรรมมีขนาดใหญ่ มีการจัด สังคมซับซ้อน ประกอบด้วยการผลิตสินค้าและบริการจำนวนมากเป็นหลัก นครอุตสาหกรรมมี ระบบผลิตสินค้าอุตสาหกรรม 3 ประเภท (บุญเคิม พันรอบ,2536)

1. อุตสาหกรรมปฐมภูมิ (Primary industries) ประกอบด้วยอุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมป่าไม้ เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องกับวัตถุดิบโดยตรง

2. อุตสาหกรรมทุติยภูมิ (Secondary industries) ประกอบด้วยหัตถกรรมการก่อสร้างและ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เกี่ยวข้องกับการแปรสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปในระบบอุตสาหกรรม

3. อุตสาหกรรมบริการ (Tertiary industries) ได้แก่ธุรกิจบริการด้านวิชาชีพและบุคลากร ธุรกิจการค้า การพาณิชย์ อุตสาหกรรมคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร เป็นต้น

ระบบเกษตรกรรมก็เหมือนกับระบบอุตสาหกรรม ได้พัฒนาธุรกิจเกษตรกรรม (Agribusiness) จากผลของพัฒนาการเทคโนโลยี มีการพัฒนาเครื่องจักร สำหรับผลิตสินค้าและบริการแทนแรงงานมนุษย์

รูปแบบของการดำรงชีวิตของชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองมี 2 ลักษณะ คือ

1. การล่าสัตว์หาของป่า (Hunting and Gathering)

หมายถึง การยังชีพแบบผู้บริโภคมของป่าลักษณะ (Consumption Food) การหาอาหาร จากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมของตัวที่รวมอยู่ในกลยุทธ์การหาอาหารแบบนี้คือ การล่า สัตว์เล็ก การตกปลา และการหาพืชผัก ประเทศต่างๆ ด้วย วิธีการหาอาหารแบบนี้ ไม่ได้เกี่ยวกับการผลิตเลยไม่ว่าทางตรง คือ การเพาะปลูก หรือทางอ้อม คือการควบคุมเพื่อเพิ่มจำนวนสัตว์ เทคโนโลยีของการล่าสัตว์เป็นแบบง่ายๆ แต่ไม่หยาบ วิธีการแบบเก่าถูกนำมาใช้เพื่อล่าสัตว์ ประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง นักมนุษยวิทยาให้ความสนใจ วิธีเก็บผักหาอาหารป่าของ เพศ หญิง เพราะเป็นอาหารหลักจำนวนมากถึง 80 % ของอาหารที่มีการกินกัน ที่ทำให้สังคมประเภทนี้ มีชีวิตอยู่ก่อนข้างมั่นคง การหาอาหารประเภทนี้ เป็นการปรับตัว ทั่วไปต่อการนำเอาทรัพยากร- ธรรมชาติ ด้านต่าง ๆ ที่ต่างกันหลายด้านมาเป็นอาหารสหสัมพันธ์ทางสังคมบางอย่างของวิถีชีวิต แบบเก็บของล่าสัตว์ พวกล่าสัตว์ต้องเคลื่อนย้ายไปเรื่อย ๆ ตามทรัพยากร พืช และสัตว์ ที่มีอยู่การ จัดระเบียบทางสังคมจะออกมาในรูปการแยกกันอยู่เป็นแคมป์เล็กๆ ที่ประกอบไปด้วย เครือญาติ มีอาชีพเฉพาะอย่างน้อย มีความแตกต่างกันในอำนาจน้อย มีการแบ่งงานกันทำตามเพศและอายุ

ลักษณะภูเขาและเนินลาดชัน 60-70° ได้ไม่มีเครื่องทุ่นแรงใดที่จะนำไปใช้งานได้ ขณะเดียวกันชนเผ่าม้งถูกระแสวัฒนธรรมเมือง ลัทธิบริโภคนิยม ครอบงำ ต้องก้าวกระโดดลอกเลียนแบบสังคมเมือง ในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในสิ่งต่างๆ ตลอดจนความผันผวนทางเศรษฐกิจ บีบรัดชนเผ่าม้ง ทำให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 3-4 เท่าตัว จึงจะพอต่อการชำระหนี้ พ่อค้าคนกลางในเมือง นโยบายของรัฐบาลเองก็ตี พยายามส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชเศรษฐกิจ ข้าวโพด ระบุ่ง กาแฟ ขนุน มะม่วง กล้วยไม้ แต่ในขณะเดียวกัน ไม่หาคาดรองรับพืช ที่ชนเผ่าม้งปลูก หากนรับซื้อไม่ได้ อีกทั้งถูกกลไกทางตลาดกินหมด จึงต้องมีหนี้สินทวีคูณ ในขณะที่ขยายพื้นที่ปลูกพืช แรงงานชาวเขาเผ่าม้งในแต่ละครอบครัวไม่เพียงจะจ้างคนพื้นราบ ไปช่วยทำไร่บนคอยนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงไม่คุ้มทุน จำเป็นต้องจ้างชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือเพราะค่าแรงถูก ไม่มีปัญหาหากเหมือน จ้างชาวเผ่าอื่นหรือคนพื้นราบ จำทำให้ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือ ต้องปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตจากระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เก็บของป่าล่าสัตว์มาเป็นเกษตรกรรมแบบเข้มข้นจาก (Hunting and Gathering) มาเป็น Intensive Agriculture โดยชนเผ่าม้งจะสอนให้ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือ รู้วิธีทำไร่ ทุกอย่างทุกขั้นตอน ตั้งแต่การถางป่าและเผาและหญ้าเตียนให้เตรียมดิน ขุดหลุมปลูกข้าว-ข้าวโพด หลุมหนึ่งๆ ควรห่างกันเท่าใด แต่ละหลุมจะต้องหยอดเมล็ดพันธุ์ลงไปก็เมล็ดจึงจะงอกงามให้ผลดี เวลาเก็บเกี่ยวข้าวจะต้องทำอะไรบ้าง ผู้หญิงหลายคนดำข้าว ฝัดข้าว เพื่อแยกแกลบออกจากข้าวสาร จากตารางปฏิทินการเกษตรของม้ง พอจะอธิบายได้บ้างว่าม้งสอนให้ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือ ทำการเพาะปลูก

ปฏิทินการเกษตรกรรมของม้งบ้านบ่อหอย

เดือน	การงานที่ทำ
มีนาคม	เตรียมพื้นที่เพาะปลูก ถางหญ้าและป่าละเมาะ
เมษายน	รวบรวมหญ้าเป็นกองเพื่อเผา
พฤษภาคม	เริ่มลงมือปลูกผักสวนครัว
มิถุนายน	หยดข้าวโพด ปลูกข้าว
กรกฎาคม	หยดข้าวโพด ปลูกข้าว
สิงหาคม	ดายหญ้าในไร่ข้าวโพด
กันยายน	เตรียมขุ้งข้าวโพด
ตุลาคม	เตรียมขุ้งข้าวโพด
พฤศจิกายน	เกี่ยวข้าวและมัดฟ่อนข้าวพร้อมเก็บมาลานนวด
ธันวาคม	นวดข้าว
มกราคม	ขนข้าวเปลือกเข้าหมู่บ้าน
กุมภาพันธ์	นำข้าวโพดไปขายตลาด

ที่มา ผ.ศ. ชนัญ วงษ์วิภาค : 2526

จากการเป็นลูกจ้างมั่งทำให้ระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าเผ่าต้องเหลือ ต้องก้าวกระโดด จากที่เคยบริโภคทรัพยากรที่มีอยู่ในสภาพตามธรรมชาติ Consumption Food มาเป็นผลผลิตอาหาร Production food

นอกจากนั้นยังมีผู้ศึกษา วิจัยการทำไร่ของชาวเขา เช่น

จันทบูรณ์ สุทธิ ศึกษาการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา การทำการเกษตรในลักษณะถาวร อันหมายถึง การเกษตรที่มีการใช้ประโยชน์เป็นประจำทุกปี เช่น การทำนาดำ และการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนเพราะการเกษตรแบบนี้ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่กำหนดไว้แล้วอย่างแน่นอนมีขอบเขต เพียงแต่เป็นการใช้แบบหมุนเวียน (ถาวร) เท่านั้น ซึ่งชาวเขากลุ่มที่ใช้ประโยชน์เช่นนี้ได้แก่ กะเหรี่ยง ลัวะ ถิ่น และขมุ และกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ปลูกฝิ่นในการเกษตรดั้งเดิมของแต่ละเผ่า แต่ปัจจุบันฝิ่นมีราคาแพงขึ้น ทำให้กะเหรี่ยงในอำเภอจอมทอง สันป่าตอง และสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เริ่มมีการปลูกฝิ่น (พ.ศ. 2517-2518) และชาวเขาเผ่าถิ่น และขมุ ในจังหวัดน่านก็มีการปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจเช่นกัน กะเหรี่ยงในภาคเหนือตั้งแต่กำแพงเพชรขึ้นไป พื้นที่ทำการเกษตร หรือทำกิน เป็นพื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชอาหารและพืชสวนครัว และพื้นที่ที่สมบัติของส่วนรวมคือ ของหมู่บ้านมีการกำหนดเขตทำกิน ผู้ที่เคยทำส่วนไหนก็จะได้กรรมสิทธิ์ใช้ประโยชน์นั้นในพื้นที่นั้นโดยปริยาย ส่วนกะเหรี่ยงในภาคเหนือตอนล่างตั้งแต่อุทัยลงมา รวมทั้งกะเหรี่ยงในภาคตะวันตกของประเทศ พื้นที่การเกษตรแบบไร่หมุนเวียนจะเป็นสมบัติของครัวเรือน ไม่ใช่สมบัติของส่วนตัวเหมือนกับกะเหรี่ยงในภาคเหนือตอนบน พื้นที่ไร่หมุนเวียนของชาวเขาเหล่านี้จะอยู่กระจัดกระจายไม่รวมกันเป็นแปลงใหญ่ ขึ้นอยู่กับหัวน้ำครอบครัวเรือนที่ถือครองและมีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่นั้นๆ (จันทบูรณ์ สุทธิ : 2524 : 112) จากกรณีที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ที่บ้านบ่อหอย พบว่าชนเผ่าเผ่าต้องเหลือ พบลักษณะหมู่บ้านบ่อหอย เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกรูปแบบเกษตรกรรมแบบเข้มข้นเพราะพื้นที่ทำไร่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ความลาดชัน 60-70° เครื่องทุนแรงจึงไม่สามารถใช้ได้ จำต้องอาศัยแรงงานคนและสัตว์เลี้ยงในการทำเกษตรกรรม แรงงานที่ได้ส่วนใหญ่นอกจากมั่งแล้วก็มีชนเผ่าเผ่าต้องเหลือ ปลูกเพิงที่ปักอาศัยตาม ไร่รอบหมู่บ้านม้งลักษณะเป็นเพิงแบบถาวร มีการเคลื่อนย้ายบ้าง แต่อยู่รอบๆ บริเวณนั้น การย้ายเพิงที่ปักห่างจากที่เดิมประมาณ 5-10 เมตร ผู้วิจัยถามว่าทำไมถึงต้องย้ายที่ปัก ผู้ย้ายเพิงตอบว่าที่ย้ายไปอย่างนั้นๆ ผู้วิจัยคิดว่าชนเผ่าเผ่าต้องเหลือยังไม่มีเชื่อมั่นในที่อยู่กับที่อย่างถาวร หรือผีสั่งให้ย้ายเป็นวิถีชีวิตของชนเผ่าเผ่าอยู่กับที่นานไม่ได้

จากการที่ชนเผ่าเผ่าต้องเหลือต้องเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจะบริโภคของป่า (Consumption Food) มาเป็นการผลิตอาหาร โดยเป็นลูกจ้างมั่ง (Production Food) แต่สิ่งหนึ่งไม่ยอมเปลี่ยนในเรื่องของแนวความคิดความเชื่อ เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เพราะผีสั่งว่าเป็นเจ้าของไม่ได้ มี

โครงการทดลองนำร่องของเจ้าหน้าที่สงเคราะห์ชาวเขา คุณจิราวัฒน์ ศิลปท้าว ซึ่งเป็นมิ่ง ฐัฒน-
 ธรรมของผิต้องเหลืองดีคลุกคลีกับพวกนี้ 15-20 ปี เล่าให้ฟังว่า ได้แนะนำให้ มาลาบรี ปลุกพืช
 สวนครัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู พวกนี้จะไม่ยอมทำ แต่ถ้าบอกว่าเป็นของหัวหน้า (หัวหน้าคือเจ้าหน้าที่
 รัฐที่ลงปฏิบัติในพื้นที่) มาลาบรี จึงยอมปฏิบัติตามปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ แต่มีข้อแม้ขณะที่พืช สัตว์
 เลี้ยงโต อนุญาตให้ มาลาบรี กินได้

หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขаб้านบ่อหอย หน่วยงานนี้นับว่าเป็นหน่วยหลักที่มีบทบาท
 อย่างสำคัญต่อการพัฒนาชาวเขาเผ่าต่างๆ โดยมีหน่วยงานนี้มีเขตปฏิบัติการ ในหมู่บ้านชาว
 เขา บ้านบ่อหอย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมงานทางด้านเกษตร การอนามัย และการศึกษา

หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขามีจุดประสงค์ของการพัฒนาการสงเคราะห์ คือ เพื่อ
 พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาในด้านอาชีพ การศึกษา อนามัย และเสริมสร้างความเจริญ
 ในชุมชนชาวเขา อีกทั้งเพื่อป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า และดินน้ำลำธาร โดยการส่งเสริมให้ทำการ
 เกษตรแบบถาวร และให้การส่งเสริมอาชีพอื่น ตลอดจนเพื่อรักษาความปลอดภัยและความไม่สงบ
 เรียบร้อยทางชายแดน โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ทางจิตใจ กับชาวเขาให้มีความรัก และภักดีต่อ
 ประเทศชาติ อันเป็นวิถีทางหนึ่งในการป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายของฝ่ายผู้ก่อการร้าย

เพื่อพิจารณา ถึงจุดประสงค์ของการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของหน่วยพัฒนาชาวเขา
 จึงน่าจะหวังได้ว่า หน่วยงานนี้มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาว
 เขาเผ่าผิต้องเหลือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ประจำอยู่ในเขตบ้านบ่อหอยนั้น นับได้ว่าส่วนใหญ่ได้รับความ
 เชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของชาวเขาในหมู่บ้าน เมื่อชาวเขามีปัญหาแก้มักจะไปปรึกษาหรือไป
 ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยเป็นประจำ การที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากตั้งมานานแล้ว อีกทั้ง
 เจ้าหน้าที่ของหน่วยเป็นมิ่งลูกหลานของหมู่บ้านเป็นญาติพี่น้องกัน

ข. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามคำแนะนำของธนาคาร
 โลก 8 ฉบับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวมีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างมหาศาลดังที่
 จะกล่าวดังต่อไปนี้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เริ่มใช้ตั้งแต่ พ.ศ.2504-2509 มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ :

เน้นหลักการเร่งรัดโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการลงทุน ในสิ่งก่อสร้าง
 สร้างพื้นฐาน ในรูปของระบบคมนาคมและขนส่งสาธารณูปการ ฯลฯ การที่รัฐทุ่มเททรัพยากรเข้าไป
 ไปในโครงการดังกล่าวนี้ ก็เพื่อปูพื้นฐานให้มีการลงทุนในด้านเอกชน และเพิ่มผลผลิตทางสาขา
 เกษตร และอุตสาหกรรมอย่างได้ผลดี เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

ผลของการดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ได้มีส่วนผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศรุดหน้าอย่างเห็นได้ชัด การขยายตัวผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ได้เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยถึงร้อยละ 8 ค่าเงินบาท มีเสถียรภาพดีเป็นที่เชื่อถือทั่วไป ความมั่นคงทางการคลังของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ได้ยังผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จตลอดมาด้วยดี มีการมุ่งพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรม ละเลยภาคเกษตรกรรมในชนบท ถือเป็นเพียงส่วนที่ส่งเสริมหนุนช่วยภาคอุตสาหกรรมในเมือง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2510-2514 มีแนวทางพัฒนาดังต่อไปนี้ :

เน้นการพัฒนา ยังคงยึดแนวทางเดิมตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลา 6 ปีก่อนและได้มีการขยายขอบเขตของแผนให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาของรัฐโดยสมบูรณ์ โดยได้รวมการพัฒนาในด้านรัฐวิสาหกิจและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ยังได้เน้นหนักในกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ หลายประการซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ได้ระบุไว้ไม่แน่ชัดหรือมิได้กล่าวถึง ได้แก่ความพยายามของรัฐที่จะกระจายการพัฒนา ให้บังเกิดผลไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตทุรกันดารและเขตไกลความเจริญ ดังจะเห็นได้ว่าประมาณร้อยละ 75-80 ของงบประมาณทั้งหมดเป็นการลงทุนใช้จ่ายในส่วนภูมิภาคตามโครงการ ซึ่งจะก่อความเจริญให้กับท้องถิ่น นอกเหนือไปจากโครงการพัฒนาในหน้าที่ปกติของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท และโครงการช่วยเหลือชาวนา ซึ่งต่างก็มีวัตถุประสงค์ ที่จะปรับปรุงฐานะของประชาชนในท้องถิ่นชนบท ให้เจริญรุดยิ่งขึ้น เป็นการเสริมสร้างโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และได้มีการคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงการอื่น ๆ ด้วย

อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 แม้จะลดลงจากช่วงแผนฯ ฉบับที่ 1 เล็กน้อย แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับสูง คือ ร้อยละ 7.5 ต่อปีโดยเฉลี่ย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในช่วงปลายแผนฉบับที่ 2 ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจรัดตัวเป็นครั้งแรกหลังจากที่ได้มีการขยายตัวติดต่อกันมากกว่า 10 ปี สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยทางเศรษฐกิจในต่างประเทศเป็นสำคัญคือประการแรกโครงสร้างความต้องการของตลาดโลกสำหรับสินค้าหลายประเภทได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ราคาสินค้าออกที่สำคัญของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว และยางลดลงมาก ประการที่สองรายจ่ายทางทหารสหรัฐในประเทศไทยลดลง และประการที่สามการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเคยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะก่อนหน้า กลับลดลงมากในระยะนี้

ส่วนทางด้านรายได้ของประชาชน ปรากฏว่า มีความแตกต่างหรือช่องว่างของรายได้เพิ่มขึ้นในหมู่ประชากรของประเทศ และระหว่างพื้นที่ภาคต่างๆ ของประเทศ ปรากฏชัดเจนว่าจำนวนครัวเรือนในเขตชนบทที่มีรายได้เป็นตัวเงินต่ำกว่า 1,000 บาทต่อปี โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียง

ออกเฉียงเหนือ ได้เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 43 ในปี 2504 เป็นร้อยละ 45 ในปี 2512 ในขณะที่ครัวเรือนที่ยากจนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงลดจากร้อยละ 19 เหลือร้อยละ 10 ในช่วงเวลาเดียวกัน

ความแตกต่างของรายได้ที่เกิดขึ้นนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวทางการพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ 2 ซึ่งเน้นการบูรณะและเสริมสร้างโครงการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การเพิ่มการผลิตของประเทศจะต้องอาศัยปัจจัยขั้นพื้นฐานเหล่านี้ ความเชื่อนี้แม้จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องในด้านการเพิ่มผลผลิต แต่ก็ปรากฏว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการของรัฐเหล่านี้เป็นประชาชนเพียงบางส่วน โครงการเหล่านี้จึงมีผู้ได้ประโยชน์ในวงจำกัดและไม่สามารถส่งประโยชน์ให้ถึงมือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้โดยตรงและทั่วถึง จึงทำให้ช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศเพิ่มขึ้น ในลักษณะที่ทำให้การกระจายรายได้ แตกต่างกันมากยิ่งขึ้น โดยที่ตระหนักถึงปัญหาและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 แนวทางการพัฒนาในช่วงแผนฯ 3 จึงได้เพิ่มกลยุทธ์เพื่อลดช่องว่างระหว่างรายได้ขึ้น อย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้จะได้เร่งปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและขยายขีดความสามารถ ทางการผลิตให้สูงขึ้นและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังได้มีการแทรกมาตรการในด้านการกระจายรายได้และบริการทางสังคมแยกออกเป็นประเด็นให้เห็นชัดเจน ดังจะกล่าวถึงต่อไป

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519 สรุปได้ดังนี้ :

ในด้านรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เน้นหนักไปในการรักษาอัตราการขยายตัวของปริมาณเงินตราให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพของประชาชนไม่ให้สูงขึ้นจนเป็นผลเสียต่อการกระจายรายได้ ส่งเสริมการส่งออกและการปรับปรุงโครงสร้างการนำเข้าซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและขกระดับการผลิต มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในชนบท โดยเร่งรัดการผลิต การส่งออก และทดแทนสินค้านำเข้าให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น มาตรการที่สำคัญ ได้แก่โครงการเร่งรัดการผลิตพืชผลที่มีลู่ทางที่ดีทางด้านตลาด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดสรรงบประมาณจากการเน้นการลงทุนในโครงการก่อสร้าง มาสนับสนุนการลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากโครงการขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ในด้านอุตสาหกรรมก็ได้เน้นการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อให้มูลค่าสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกเพิ่มสูงขึ้น

ในด้านการลดความแตกต่างของรายได้และบริการสังคม ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเพิ่มจากแนวมุขซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนแล้วว่า ไม่สามารถส่งประโยชน์ให้ถึงมือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้ โดยเน้นการดำเนินงานในแนวใหม่เพิ่มเติมขึ้นอีก 3 แนวคือ

- 1) การลดอัตราการเพิ่มของประชากร เพื่อลดภาระทางเศรษฐกิจแก่ครอบครัวที่มีฐานะยากจน
- 2) การขยายและการกระจายบริการด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อลดความแตกต่างในสภาพความเป็นอยู่ของประชากรในชนบทและในเขตเมืองให้น้อยลง
- 3) การสร้างโอกาสและปรับปรุงขีดความสามารถของประชาชน ให้สามารถได้รับประโยชน์จากบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการผลิตในเขตชนบทได้อย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น

แผนพัฒนาฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524

จากแผนพัฒนาฉบับที่ 3 ได้เริ่มขึ้นในระยะเวลาที่ภาวะเศรษฐกิจของโลกและของประเทศไทยไม่สู้เอื้ออำนวย นับเป็นครั้งแรกในระยะ เริ่มตั้งแต่ภาวะผันผวนของระบบการเงินของโลกตั้งแต่ปี 2514 เป็นต้นมา การเพิ่มระดับราคาสินค้าสำคัญในตลาดโลกประเภทอาหารและวัตถุดิบตั้งแต่ปี 2515 การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันซึ่งในช่วง 3 ปีแรกของแผนฯ ราคาน้ำมันได้เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าตัว ภาวะการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อและเศรษฐกิจชะงักงันในหมู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีผลทำให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศลดต่ำลงและเกิดปัญหาการว่างงานแพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางในประเทศอุตสาหกรรม

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด จึงได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง จนสูญเสียเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลสะท้อนให้เกิดปัญหา คือ ปัญหาเงินเฟ้อสูงสุดอย่างไม่เคยมีมาก่อนเศรษฐกิจเริ่มฝืดเคืองอย่างรวดเร็ว การขยายตัวทางด้านการเงินทั้งภาครัฐบาลและเอกชนลดน้อยลง การส่งออกสินค้าสำคัญ เช่น ข้าว ข้าวโพด ยาง และสิ่งทอลดลงทั้งปริมาณและราคา รายได้ประชาชนตกต่ำ โดยเฉพาะประชาชนในชนบทและ จำนวนคนว่างงานสูงขึ้น รัฐบาลได้ใช้มาตรการทั้งการเงินการคลังและราคา หลายประการ สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศ ได้เริ่มคลี่คลายลง การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตลอดช่วงแผนฯ ในอัตราร้อยละ 6.2 ต่อปี ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 7 ต่อปี รายได้ต่อบุคคลเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปี เทียบกับเป้าหมายร้อยละ 4.5 ต่อปี

เนื่องจากในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ประเทศไทยต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศหลายด้านได้ผลต่ำกว่าเป้าหมายดังนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 จึงมุ่งเน้นแนวทางหลักในการพัฒนาที่สำคัญ 2 ทางคือนั้น

การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยมุ่งขยายการผลิตสาขาเกษตรและปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้สามารถขยายการผลิตเพื่อส่งออก และเพื่อการกระจายรายได้ตลอดจนการมีงานทำในสวนภูมิภาค นอกจากนี้จะมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยเน้นฐานะดุลการชำระเงิน

เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติ รวมทั้งการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาพัฒนาในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ในชาติโดยเฉพาะที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และแหล่งแร่ การพัฒนาและจัดสรรแหล่งน้ำภายในประเทศ การอนุรักษ์ท้องทะเลหลวงไว้ และการนำมาใช้ของแหล่งแร่ การอนุรักษ์และบูรณะทรัพยากรป่าไม้

ผลการดำเนินงานเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยตามแผนพัฒนาฯ ทำให้ตลอดช่วงระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นกว่าเป้าหมายเล็กน้อย คือ เพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.1 ต่อปี สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 7.0 ที่กำหนดไว้ในโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจส่วนรวม ขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3.5 ต่อปี ต่ำกว่าเป้าหมายเฉลี่ยถึงร้อยละ 1.5 ส่วนการผลิตในสาขาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นต่ำกว่าเป้าหมายเช่นกัน

ในด้านการกระจายรายได้และบริการสังคม ยังไม่อาจกระจายได้เพียงพอและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในเขตชนบทล้าหลัง ประชากรที่อยู่ในข่ายยากจนทั้งประเทศลดลงจากร้อยละ 39 ในปี 2511-2512 เหลือร้อยละ 34 ในปี 2518-2519 แต่ก็ปรากฏว่ายังมีประชากรชนบทเหลืออยู่อีกเกือบ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดในเขตชนบท หรือประมาณ 10 ล้านคนมีฐานะยากจนกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ

แผนพัฒนาฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 มีสาระสำคัญดังนี้ :

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นแผนที่ได้ปรับแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศ แนวใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากปรากฏว่า จากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้ว 4 แผนรวมเป็นเวลา 20 ปี เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ขยายตัวรวดเร็วไปอย่างเห็นได้ชัด แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและการเงินจากภายนอกประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2516-2517 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานพัฒนาหลายด้าน เช่น การใช้จ่ายเกินตัว ปัญหาความยากจน ปัญหาโครงสร้างเศรษฐกิจอ่อนแอไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจของโลก ฯลฯ ความใหม่ของแผนฯ 5 ที่สำคัญคือ

มีลักษณะเป็นแผนนโยบายที่ได้ยึดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผนกำหนดงานและโครงการ เพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน เช่น พื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่เมืองหลัก

เน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศเป็นพิเศษ การปรับโครงสร้างการเกษตรโดยมุ่งการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพ การผลิตแทน การขยายพื้นที่เพาะปลูก ปรับปรุงโครงสร้าง

สร้างอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออกและกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและการใช้พลังงาน ให้ใช้พลังงานน้อยลง ฯลฯ ส่วนด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะชะลอตัวลงบ้าง

เน้นความสมดุลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค

เน้นการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทที่ล้าหลัง ในการนี้ได้กำหนดพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ แผนงานที่สำคัญคือ แผนงานสร้างงานในชนบทแผนงานกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน แผนงานจัดบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ในช่วง 3 ปีแรกนั้น ให้ผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจไทยโดยส่วนรวมหลายประการ ในแง่อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจนั้นแม้ว่าในช่วง 2 ปีแรกได้เพิ่มขึ้นในอัตราการขยายตัวประมาณร้อยละ 6.0 ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในเป้าหมายร้อยละ 6.6 โดยเฉลี่ยต่อปี

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 พ.ศ 2530-2534

แนวทางการพัฒนาฯ 2530-2534 เน้นทางพัฒนาแก้ปัญหาความยากจนปัญหาการว่างงานปัญหาการกระจายรายได้ ในทางปฏิบัติ รัฐบาลทุ่มเทงบประมาณเขตอุตสาหกรรมเฉพาะพื้นที่เขตพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยที่พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมประชาชน พื้นที่ดังกล่าวไม่ได้รับการพัฒนาเลย

ผลของการพัฒนาฯ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการพัฒนาทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจเกิดผลกระทบต่อสภาพนิเวศวิทยาอย่างมากไม่ว่าจะเป็นปัญหาป่าชายเลนลดน้อยลง ปัญหาน้ำเสียจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาจราจรติดขัด ปัญหาผังเมืองและปัญหาอาชญากรรมรุนแรง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 พ.ศ 2535 - 2539

การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา มีผลทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเศรษฐกิจได้ปรับตัวเป็นลักษณะที่เปิดกว้างเข้าสู่เศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนเข้าสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมเป็นฐานหลักมากขึ้น ขณะเดียวกันสัดส่วนการผลิตของภาคเกษตรได้ลดลง

โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปในสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนจากชุมชนชนบทมาสู่ความเป็นชุมชนเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้การปรับตัวของชุมชนบางส่วนต้องดำเนินวิถีชีวิตแบบไทยดั้งเดิมมาเป็นวิถีสมัยใหม่ จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมเมืองด้านต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม

ทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ปัญหาเสพติด ปัญหาชุมชนแออัดและปัญหาการจราจรในเมืองใหญ่มีแนวโน้มสูงขึ้น

แต่ปรากฏว่า แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการพัฒนาของรัฐ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนไม่ประสานสอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป อันทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติในระยะเวลาที่ผ่านมา แผนพัฒนาฉบับที่ 7 จึงได้กำหนดแนวทางปรับปรุงระบบบริหารงานในภาครัฐบาลให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและครบวงจร

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มีลักษณะเป็นแผนชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดแนวทางและนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจน ภายใต้เค้าโครงประมาณการทางเศรษฐกิจและสังคม

การกำหนดวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จำเป็นที่จะต้องให้มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาในเชิงปริมาณคุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไป โดยจะรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องไปได้ แต่ข้อนำห่วงก็ คือ การกระจายรายได้ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของสังคมไทยซึ่งรัฐบาลจะต้องเน้นนโยบายทางด้านต่อไปนี้อย่างเด่นชัด คือ

1. รักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ

2. การกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น

3. เร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางพัฒนา มุ่งให้เศรษฐกิจขยายตัวในระดับสูงอย่างต่อเนื่องโดยให้ความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การเงินการคลังควบคู่ไปกับการปรับฐานะของประเทศไทยให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจโลกซึ่ง จำเป็นจะต้องปรับปรุงโครงสร้าง การผลิต การตลาด รวมทั้งระดมใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิต

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มโอกาสในการศึกษาและปรับปรุงระบบการจัดการศึกษาฝึกอบรมคนให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การพัฒนาและบริหารทรัพยากรธรรมชาติ และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

การขยายและกระจายการพัฒนาระบบบริการพื้นฐานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย

การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ซึ่งเป็นรูปธรรม โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นปัญหา เช่น เกษตรกร คนจนในเมือง

การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารราชการตลอดทั้งพัฒนาบุคคลากรและรายได้ของข้าราชการ ให้ทัดเทียมกับภาคอื่น ๆ เพื่อชะลอวิกฤติการณ์

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นการแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของชาติในช่วงระยะเวลาปานกลางประมาณ 5 ปี ว่ามีอะไรบ้างและการที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องดำเนินการอะไรและอย่างไร เช่น แผนนโยบาย มาตรการ แผนงาน โครงการ ที่จะต้องนำมาใช้เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางดังกล่าว รวมทั้งจำนวนทรัพยากร กำลังเงิน กำลังคน ที่จะต้องใช้ด้วยอย่างไรก็ดี รายละเอียดหรือความชัดเจนของแผนพัฒนาฯ เกี่ยวกับการระบุถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น จำนวนเงิน แผนงาน โครงการ ที่จะใช้ในการดำเนินงานนั้น จะมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของแผนพัฒนาฯ ที่จัดทำขึ้นในแต่ละประเภท แม้แต่ในกรณีของประเทศไทยซึ่งได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ไปแล้วรวม 6 ฉบับ ก็มีความแตกต่างกันซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1) แผนพัฒนาฉบับที่ 1-3 มีลักษณะเป็นแผนจัดสรรทรัพยากรกล่าวคือ ได้มีการกำหนดหรือระบุลงไปในเรื่องรายละเอียดว่า เพื่อจะบรรลุเป้าหมายของชาติ จะต้องใช้ทรัพยากรกำลังเงิน ทั้งจากแหล่งภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นจำนวนเท่าไรในช่วงระยะเวลาของแผนคือ 5 ปี และกำหนดลงไปอีกว่าในแต่ละปีจะใช้เงินเป็นจำนวนเท่าไรในแต่ละสาขาของการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีกำหนดหรือระบุลงไปอีกว่า ในแต่ละสาขาของการพัฒนาจะดำเนินการแผนงาน โครงการอะไรบ้างในแต่ละปี และต้องใช้จ่ายเงินแต่ละแผนงาน โครงการเป็นจำนวนเงินเท่าไร

2) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4-5 ลักษณะเป็นแผนวางกรอบ นโยบายกล่าวคือ เน้นการกำหนดเป้าหมายนโยบาย และแนวทางการพัฒนาให้มีความชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้โดยไม่มีภาระระบุในรายละเอียดว่าต้องใช้เงินในแต่ละปี แต่ละสาขาการพัฒนาเป็นจำนวนเท่าไร และไม่มีภาระระบุถึงแผนงาน โครงการที่จะดำเนินการในแต่ละปีว่ามีอะไรบ้าง แต่ได้กำหนดให้กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ จัดทำแผนปฏิบัติการขึ้นในภายหลังแทนการระบุ หรือจัดทำขึ้นพร้อมกับแผนพัฒนาของชาติ

ผลของการดำเนินงาน

ถึงแม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้พยายามดำเนินการปรับปรุงเรื่องการวางแผนการจัดทำงบประมาณและการจัดสรรอัตรากำหนดคนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการซึ่งทำให้ดำเนินงานดังกล่าวยังไม่บรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) ในการวางแผนและการพิจารณาอนุมัติโครงการบางเรื่องยังขาดการประสานงานรวมทั้งขาดการติดตามงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงการคลังสำนักงานงบประมาณ และ สำนักงานคณะกรรมการรกรรช้ำราชการพลเรือน
- 2) ยังไม่มีการจัดทำแผนลงทุนระยะ 3 ปี อย่างจริงจัง ซึ่งเป็นผลทำให้การจัดกรอบอัตรากำลังล่วงหน้า 3 ปี และการจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีขาดทิศทางที่ชัดเจน
- 3) การพิจารณางบประมาณประจำปีแม้ว่าจะได้เข้าสู่ระบบแผนงานแล้วก็ตาม แต่ยังไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 นอกจากนี้โดยเนื้อแท้ยังคงมีการพิจารณาในลักษณะงบประมาณแบบรายการและแบบแสดงผลงานและแบบ BOTTOM-UP ซึ่งจากคณะกรรมการพิจารณาร่างงบประมาณประจำปีฯ ยังคงให้ความสนใจกับรายละเอียดปลีกย่อย โดยมีได้พิจารณากรอบรวมและจากแผนงาน
- 4) ยังมีได้เริ่มการพิจารณายกเลิกเรื่องชลอการเติบโตทางเศรษฐกิจ และจัดทบทวนวงเงินโครงการต่าง ๆ อย่างจริงจัง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544

สาระสำคัญของแผนพัฒนาฉบับนี้มีลักษณะชี้้นำการพัฒนาประเทศโดยการกำหนดนโยบายการพัฒนาไว้ชัดเจนภายใต้เค้าโครงประมาณทางเศรษฐกิจระยะยาว จำเป็นต้องรักษาดุลย์ระหว่างการพัฒนาในเชิงปริมาณคุณภาพและความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไปโดยจะรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องไปได้ระดับสูงพอสมควร โดยเน้นเรื่องการกระจายรายได้สู่ชนบท สู่ภูมิภาค การบริหารส่วนท้องถิ่น มีสภาพับลจัดการเรื่องนี้ นิคมอุตสาหกรรมเพื่อลดการอพยพประชากร แรงงาน เข้าสู่เมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ภาคตะวันออก เพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรมนุษย์

อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประมาณ 8.5% ปัจจัยหลักผลักดันให้เศรษฐกิจขยายตัวภาคส่งออกในปี พ.ศ. 2537 มีการขยายตัวถึง 22.3% ด้านการคลังเกินดุลย์ ธนาคารโลกแนะนำควรนำเงินมาลงทุนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวโน้มประเทศไทย เศรษฐกิจไทยในศตวรรษหน้า อยากให้ไทยเป็นหลักในภูมิภาคนี้ พร้อมกับยกระดับเชื่อมโยงเศรษฐกิจสากล เพราะต่อไปย่านอาเซียนจะเป็นศูนย์กลางการค้าโลก ตลาดใหญ่กว่ายุโรปและสหรัฐอเมริกา ไทยก็น่าจะมีบทบาทที่สำคัญในภูมิภาคนี้

ผลกระทบ

1. ประเทศไทยจะพัฒนาแบบก้าวกระโดด ด้านการขนส่งทางอากาศ
2. ประเทศไทยในทศวรรษหน้าจะเป็นเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน
3. ไทยจะเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่อย่างแน่นอน

สัมพันธระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในทางตรงข้ามการสร้างระบบสังคมใหม่ย่อมทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องประดิษฐ์สิ่งใหม่สนองต่อระบบสังคมนั้น เช่น ในระบบเศรษฐกิจของสังคมเมืองที่สตรีต้องหาเลี้ยงครอบครัวร่วมกับสามีเกิดความจำเป็นในการประดิษฐ์เครื่องซักผ้า เครื่องดูดฝุ่น เพื่อลดภาระของตน เป็นต้น

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมเช่นเดียวกับพฤติกรรมรวมหมู่ แต่การเปลี่ยนแปลงของทั้ง 2 สิ่งก็ไม่เหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่สิ้นสุด และมีผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิกโดยส่วนรวม อย่างไรก็ตามพฤติกรรมรวมหมู่อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงอีกมิใช่น้อยที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยไม่จำเป็นจะต้องเกิดจากพฤติกรรมรวมหมู่มาเป็นตัวเร่ง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางศิลปกรรม ความรู้ และการประดิษฐ์ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป

นักสังคมวิทยาท่านหนึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ คือเอมิล เดอร์ไคม์ ซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบ Mechanical Solidarity อันเป็นสังคมแบบเรียบง่าย มีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตและค่านิยมของสมาชิกในรูปแบบเดียวกัน ไปสู่สังคมแบบ Organic Solidarity ซึ่งเป็นสังคมที่มีสมาชิกมีความสัมพันธ์กัน โดยความจำเป็นทางหน้าที่หรือตำแหน่งทางสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไปในระยะเวลาอันยาวนาน

เซอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ ก็ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแง่การค่อยเป็นค่อยไปเช่นกัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงจากสถาบันสังคมที่มีการหน้าที่หลายด้านในสถาบันเดียวกันเป็นการแบ่งแยกสถาบันสังคมออกเป็นหลายสถาบัน และมีการหน้าที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละสถาบัน เช่น การลดบทบาทของสถาบันครอบครัวในด้านการให้การศึกษาแก่สมาชิก ครอบครัวและการเป็นหน่วยผลิตทางเศรษฐกิจไปสู่สถาบันการศึกษาและสถาบันเศรษฐกิจตามลำดับ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีโครงสร้างแบบเรียบง่ายเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น (Specialization)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นอย่างมากในสังคมมนุษย์ แต่สมาชิกจะสังเกตได้ยาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันแม้จะดูเหมือนว่าอิทธิพลน้อย เนื่องจากเป็นไปโดยที่สมาชิกไม่ได้รับรู้ตัว แต่ก็มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมมิใช่น้อยทีเดียวเช่น การศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ การประดิษฐ์สิ่งใหม่ การเปลี่ยนแปลงของเครื่องแต่งกาย คนตรี ศิลปะ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดในชีวิตประจำวัน อาจเป็นมูลเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบ ปฏิวัติหรือแบบค่อยเป็นค่อยไปในระยะต่อมา เช่น การเรียกร้องสิทธิสตรีในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นเมื่อบทบาทของสตรีในชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปโดยเกือบจะไม่รู้ตัว ปรากฏว่า สตรีเริ่มถ่ายทอดปัญหาเกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างชายกับหญิง แม้ว่าอันที่จริงแล้วสตรีได้เปลี่ยนแปลงบทบาทการดำเนินชีวิตเช่นนี้มาตั้งแต่เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมก็ตาม

นอกจากนี้ Malinowski ท่านผู้หนึ่งของทฤษฎีนี้ พูดถึงหลักสำคัญ 3 ประการ ในการ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1. ศึกษาถึงผลกระทบของการรับนวัตกรรมที่เข้ามาในสังคม
2. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่หรือไม่
3. ถ้าวัฒนธรรมเดิมขัดแย้งกับวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่ แล้วศึกษาต่อไปว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมควรจะออกมาในรูปใด หรือวัฒนธรรมเดิมสอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาที่ศึกษา ถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Malinowski : 1985 : 26)

การศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผีตองเหลือง

ได้มีนักมนุษยวิทยาทั้งชาวต่างประเทศ และนักมนุษยวิทยาในประเทศ ได้เข้ามาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนเผ่าผีตองเหลืองในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของชนเผ่าผีตองเหลือง ชาตินันท์รัฐวิทยา ภาษาของชนเผ่าผีตองเหลือง สภาพแวดล้อมของชนเผ่าผีตองเหลือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่าผีตองเหลือง (Phi Tong Luang) เริ่มถูกใช้เป็นทางการโดยนักวิชาการต่างๆ ที่ศึกษาชนกลุ่มนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 โดย (สุรินทร์ ภูขจร, ปี 2531, หน้า 32)

D.Bour-Borrowes ศึกษาเรื่องราวชนพื้นเมืองต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชาตินันท์รัฐวิทยา (Ethnology-Ethography) ของชนที่มีพฤติกรรมที่ยังเป็นสังคมและวัฒนธรรมเก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting Gather Cultural Society 1926-127:167)

Huge Adolf.Bernatzik นักวิจัยชาวออสเตรีย พ.ศ. 2479 ได้เข้ามาศึกษาและเก็บข้อมูลที่ยังมีพฤติกรรมที่ยังเก็บของป่า ล่าสัตว์ (Hunter and Gather cultural) กลุ่มที่ศึกษาคือเงาะป่า ชาวไกชวาม้ง ชาวเลทางภาคใต้และภาคเหนือศึกษาชนเผ่าผีตองเหลือง

กลุ่มนักสำรวจจากสยามสมาคม นำโดยอาจารย์ ไกรศรี นิมนานเหมินทร์ ได้สำรวจในปี พ.ศ. 2505 และ ปี พ.ศ. 2506 :(1962-1965)

สุรินทร์ ภูขจร อาจารย์โบราณคดีจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สำรวจเก็บข้อมูลชนเผ่าผีตองเหลืองอื่น ๆ ในเขตจังหวัดน่าน และแพร่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2525-2526 เพื่อมาเปรียบเทียบทาง

โบราณคดีหาร่องรอยของวัฒนธรรมโหบินเนียมกับวัฒนธรรมกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมเก็บของป่าล่าสัตว์ ในปัจจุบัน (สุรินทร์ 2526:77)

นิพัทธเวช สืบแสง นักวิชาการศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสัมพันธ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบครอบครัวและเครือญาติชาวมาลาบรี ชนกลุ่มน้อยที่ยังมีพฤติกรรมวัฒนธรรมสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ (นิพัทธเวช:2524)

ธัญญ วงศ์วิภาค ภาควิชามนุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของชนกลุ่มน้อยมาลาบรี (ผิทองเหลืองที่เกิดจากสภาพแวดล้อมถูกทำลายจากการถางป่า เพื่อทำไร่จากกลุ่มชนอื่น ๆ ที่มีพฤติกรรมเป็นกลุ่มสังคมเกษตรกรรม (Village-Farming Society) ทำให้ชนกลุ่มนี้ต้องออกมาติดต่อกับชนกลุ่มอื่น ๆ

ธีรพันธ์ เหลืองทองคำ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาภาษามาลาบรี (The Language of Malabari or Phi Tong Luang) ภาษานี้ในตระกูลมอญ - เขมร เช่น ถิ่น ขมุ เป็นต้น (ธีรพันธ์ 2526:1:5)

นุศพรณ ฅ สงขลา (นุศพรณ 2528:5) และคณะแผนกวิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาพันธุกรรมของชนกลุ่มน้อยผิทองเหลืองเน้นการตรวจหมู่เลือดและชนิดของฮีโมโกลบินโดยวิธี antigen-antibody reaction และelecrophoresis เพื่อมาเปรียบเทียบกับชนกลุ่มอื่นในประเทศไทย

นุศพรณ ฅ สงขลา (นุศพรณ 2528:10) แผนกวิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ศึกษาพันธุ์ไม้ทางชนิด ซึ่งชนกลุ่มน้อยมาลาบรี (ผิทองเหลือง) นำมาใช้ประโยชน์ เช่น พืชที่นำมาใช้บริโภค พืชที่นำมาใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรค พืชที่ใช้ทำเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย

2. ประวัติความเป็นมาของผิทองเหลือง

ชนเผ่าผิทองเหลืองเป็นชื่อที่ชาวบ้านทางภาคเหนือเรียกมนุษย์กลุ่มนี้หรือเผ่านี้ ชนกลุ่มนี้ในระยะแรกนั้นยังมีพฤติกรรมเร่ร่อนเสาะแสวงหาอาหารตามธรรมชาติบริโภคของป่า โดยเก็บผลหมากรากไม้ ล่าสัตว์ป่าตามที่ต่าง ๆ ชนกลุ่มนี้จะสร้างที่พักอาศัย ในลักษณะที่เป็นที่อยู่ชั่วคราว เพราะสร้างง่ายต้องย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยตามแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ลักษณะเป็นเพิงที่สร้างจากไม้ไผ่และไม้อื่น จะมุงหลังคาด้วยใบตองหรือหวายชนิดหนึ่งเมื่อแหล่งอาหารที่มีอยู่ในบริเวณนั้นหมดหรือไม่เพียงพอก็จะย้ายถิ่นไปอยู่ที่มีแหล่งอาหารต่อไป จะไม่ยอมติดต่อกับสังคมภายนอกเผ่า อาจเป็นการบังเอิญที่ชาวบ้านแถบนั้นเคยพบชนกลุ่มนี้ ตั้งแต่เริ่มสร้างเพิงที่อยู่และสังเกตว่า เมื่อใบตองเหลืองชนกลุ่มนี้ก็จะย้ายที่อยู่หนีไป ถ้าพบชาวบ้านหรือชาวเขาเผ่าอื่นที่ไม่ไว้วางใจจะหลบหนีทันที ชาวบ้านจึงตั้งชื่อพวกนี้ว่า “ผิทองเหลือง” (สุรินทร์ 2526:77)

จากการศึกษาของนักวิจัยกลุ่มต่าง ๆ พบว่าพวกนี้เริ่มอพยพมาจากจังหวัดสาละบุรี (Sayabury Province) ของประเทศลาว เมื่อราวศตวรรษที่แล้ว (Bceles, 1963:153) และเริ่มมีการพบหลักฐานเกี่ยวกับชนกลุ่มนี้บริเวณอำเภอภูเขียวในปี 1919 (Seidenfaden ,1919:50) อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ในปี 1924 (Kerr,1924:142) คอยเวียงสระ อำเภอพร้าว จังหวัด เชียงใหม่ และคอยช้างซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเชียงราย (Young, 1974:70) และอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน

Bcurke Borrowes ได้ศึกษาลักษณะสังคมและวัฒนธรรม (Hunting and Gatherint) ของชนเก็บของป่าล่าสัตว์ ชนเผ่าผีตองเหลืองในประเทศไทย (Borrowes, 1926 : 167)

Hugo Adoef Bernatizik ได้ศึกษาความเป็นอยู่ สังคมเก็บของป่าล่าสัตว์และชาวเขาในเอเชียอาคเนย์ โดยการศึกษาลักษณะทางมานุษยวิทยา (Bernatizink,1958)

Boon Chuey Srisavadi ได้ศึกษาชนเผ่าผีตองเหลืองทางชาติพันธุ์วิทยาของชนเก็บของป่าล่าสัตว์ (Boon Chury,1974)

Gordan Young ได้ศึกษาระบบเศรษฐกิจชาวเขาเผ่าต่าง ๆ

บุศพรธณ ฅ สงขลา ได้สำรวจและรวบรวมพันธุ์ไม้ที่ชนเผ่ามาลาบรี (ผีตองเหลือง) นำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น นำมาเป็นเชื้อ ทรายกร้า ภาชนะต่าง ๆ ตลอดจนเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ นิพัทธเวช สืบแสง ได้ศึกษาปัญหาการจัดกลุ่มเชื้อชาติของเผ่าผีตองเหลือง (นิพัทธเวช, 2524)

สุรินทร์ ภูขจร และคณะ ได้ศึกษากลุ่มสังคมล่าสัตว์เผ่าผีตองเหลืองในประเทศไทย (สุรินทร์ ,2525)

เสรี ชมพุมิ่ง ได้ศึกษาสภาพชีวิตประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวชนเผ่าผีตองเหลือง (เสรี,2524)

Gebhard Flatz ได้ศึกษาลักษณะทางมานุษยวิทยาและลักษณะทางพันธุกรรมของชนเผ่าผีตองเหลือง โดยพิจารณาถึงลักษณะ ผม หู ตา ผิวหนัง กลุ่มเลือด และฮีโมโกลบินของชนเผ่าผีตองเหลือง บริเวณบ้านขุนสถาน จังหวัดน่าน โดยศึกษาโครงสร้างภายนอก (Flatz,2506)

พรรณี ธิโนรักษ์ และคณะได้ทำอีกครั้งบริเวณบ้านห้วยสะตะ อำเภอสอง จังหวัดน่าน เพื่อศึกษาลักษณะพันธุกรรมของชนเผ่ามาลาบรี ในการทำโครงการชาติพันธุ์วิทยา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการสอนวิชา Human Genetics and General Genetics (พรรณี,2526)

Per Soerensen ได้ศึกษากลุ่มชนเก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting Gathering Society) สองกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ได้มีการติดต่อซึ่งกันและกัน โดยอาจเป็นในรูปการแลกเปลี่ยนสินค้า % (Trade Exchange) อาจเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากกลุ่มที่เจริญกว่าในแง่เทคโนโลยี

3. ระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าต่าง ๆ

เมืองพล เหมเมืองทอง ได้ศึกษาระบบเศรษฐกิจของกระเหรี่ยง ในหมู่บ้านโลโล๊ะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย เช่นเดียวกับเผ่าอื่น ๆ แต่เป็นแบบปักหลักที่เดิมยังปลูกพืชไร่อื่น ๆ (เมืองพล เหมเมืองทอง, 2517 : 32)

เจมส์ ดับบลิวแฮมิลตัน (Jame W.Hamilton) ได้ศึกษาระบบเศรษฐกิจของกระเหรี่ยง ความสัมพันธ์ระหว่างตลาด-หมู่บ้านวังดุ้ง กับชีวิตกระเหรี่ยงบ้านโฮ่ง ตำบลแม่ฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะพรรณนาและวิเคราะห์โครงสร้างของสังคม ระบบเศรษฐกิจในลักษณะทวิลักษณ์ (Dual Economy) และการแพร่เข้ามาของตลาด เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าขบวนการเหล่านี้เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของกระเหรี่ยง (Jame W.Hamilton, 1965:84)

ดานุพัสตร์ ตำราญวงศ์ ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจภายในสังคม (Internal Economy) ในความพยายามที่จะทำให้ระดับการผลิตที่มีความต้องการเพิ่มขึ้นในสินค้าที่จำเป็น ยังมีความเกี่ยวข้องกับการตลาดมากเพียงใดก็ยังมีความต้องการเงินมากขึ้นดังนั้นตลาด (Bazaar) เป็นสถานที่ที่จะซื้อของตามที่ต้องการ ระบบเศรษฐกิจแบบภายนอกสังคม (External Economy) จึงเข้ามาครอบครองเศรษฐกิจในชุมชน เป็นความจริงที่ว่าวัฒนธรรมเกี่ยวข้องและได้รับผลจากระบบตลาด (Market) ตลาดเป็นปัจจัยที่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างวัฒนธรรมจากระบบเศรษฐกิจภายในเปลี่ยนไปสู่กิจกรรมเศรษฐกิจภายนอกในรูปตลาด (ดานุพัสตร์ ,2519: 19-20)

จันทบูรณ์ สุทธิ ได้ศึกษาการไร่เลื่อนลอยของชาวเขาที่ทำการเกษตรในลักษณะถาวร หมายถึง การทำเกษตรกรรมที่ใช้ประโยชน์เป็นประจำทุกปี เช่น การทำนาดำ และการเกษตรแบบไร่หมุนเวียน เพราะการเกษตรกรรมแบบนี้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่กำหนดไว้แล้วอย่างแน่นอน ชาวเขาเหล่านี้ได้ใช้ประโยชน์มาก เช่น กระเหรี่ยง ลัวะ ถิ่น และขมุ (จันทบูรณ์ , 2524:112)

ในการวิจัยเรื่องระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าผิวดองเหลือง ผู้วิจัยใช้กรอบดังกล่าวในการศึกษา ระบบเศรษฐกิจชนเผ่าผิวดองเหลือง สังคมชนเผ่าผิวดองเหลืองเป็นสังคมที่เป็นลักษณะวัฒนธรรม เก็บของป่า ล่าสัตว์ (Hunting and Gathering Culture Society) ในการศึกษาาระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าผิวดองเหลืองผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็น หรือต้องการจะทราบสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่บ้านบ่อหอย และบ้านบุญยืนมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นตัวกำหนด การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของเผ่าผิวดองเหลืองท้องถิ่นอย่างไร

การเก็บของป่า ล่าสัตว์ เป็นวิถีหาเลี้ยงชีพที่สำคัญ ญที่สุดของมนุษย์ซึ่งยังไม่รู้จักการทำเกษตรกรรม แต่จะเร่ร่อนหาอาหารไปตามที่ต่าง ๆ เผ่าผิวดองเหลือง หรือมาลาบรี ซึ่งพบมากในภาคเหนือของประเทศไทยเป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าหนึ่ง ที่ยังชีพด้วยวิธีการข้างต้น ข้อมูลจากเอกสาร การศึกษา เผ่าผิวดองเหลืองเผ่านี้จากข้อมูลจากท้องที่ต่าง ๆ เจ้าหน้าที่สังเคราะห์ชาวเขาและครุ มิ่ง ก็ครูยั้งยศ ซึ่งเป็น มิ่งสอนหนังสือให้กับเด็กมิ่ง ที่บ้านบ่อหอย นายบุญยืน สุขเสहन หมอสอนศาสนาชาวอเมริกันกุคลิก

กับชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองน่านพอสมควร ให้ข้อมูลตรงกันว่าเผ็ดตองเหลืองไม่รู้จักปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และไม่คิดจะทำเช่นนั้นเพราะบรรพบุรุษสั่งสอนไว้ว่า หากอยู่เป็น หลักแหล่งเพื่อเพาะปลูกสิ่งใดก็ตาม ผีร้ายก็จะส่งเสียดามาไล่ทำร้ายพวกเขา (Seidenfaden 1926-27: 41-48 Hygo 1951 : 136-143) ชาวเมืองบ้านบ่อหอย หลายคนพยายามชักชวนให้เผ็ดตองเหลืองอยู่กับที่อยู่ด้วยกัน โดยจะแบ่งที่ทำกินให้ แต่ก็ไม่มีเผ็ดตองเหลืองคนใดรับคำเชิญชวนนั้น เผ่าเผ็ดตองเหลืองจะตั้งเพิงพัก ที่มุงด้วยใบตอง และที่นั่นราว 6-7 วัน ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับใบตองที่มุงหลังคา เปลี่ยนสีจากสีเขียวเป็นสีเหลือง ก็จะย้ายที่พักในที่แห่งใหม่ เพราะอาหารรอบ ๆ ที่พักขาดแคลน ของป่าที่เป็น อาหารหลัก ของชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองคือ มันเล็ก มันสีเลือดหมู มันจากมะพร้าวและมันอัน พืชป่าหลายชนิดไม่เคยพบว่ามีขึ้นในพื้นที่ราบ

ระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองมีวิวัฒนาการ ลำดับได้ 3 ขั้นตอน

<p>จากอดีต - 2503</p> <p>ระบบเศรษฐกิจ Hunting and Gathering บริโภคของป่า</p> <p>จากธรรมชาติ Consumption Food</p>	<p>2504 - 2512</p> <p>ระบบเศรษฐกิจ Barter system การค้าเียบของแลกเปลี่ยน</p>	<p>2513 - ปัจจุบัน</p> <p>ระบบเศรษฐกิจ Labour Exchange การแลกเปลี่ยนแรงงานเป็นลูกจ้างมั่งทำไร่</p> <p>ลักษณะ Production Food</p>
--	--	--

ยุคที่ 1 จากอดีตที่ผ่านมาชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง มีวิถีชีวิตลักษณะระบบเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมแบบเก็บของป่าและล่าสัตว์ (Hunting and Gathering) ใน ขณะที่ป่าไม้ในประเทศยังมีความอุดมสมบูรณ์ บริโภคของป่าที่ได้จากสิ่งแวดล้อมทรัพยากรทางธรรมชาติมีเพียงพอต่อการดำรงชีพ (Consumption Food) โดยหาได้บริเวณใกล้ที่อยู่อาศัย หากให้จัดลำดับวิวัฒนาการทางมนุษยวิทยาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง มีผู้ศึกษารายหนึ่งกล่าวว่า วัฒนธรรมของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง นั้นความจริงอยู่ในยุคไม้ไฟ คือ เมื่อบุคคลก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อออกมาจากถ้ำแล้วสร้างเพิงที่พักอาศัย เมื่อ 6000 ปี ล่วงมาแล้ว มิได้พัฒนาต่อไป ตรงกับวัฒนธรรมชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง (J.J. Boeles 1963 : 145)

ยุคที่ 2 ประมาณ พ.ศ. 2504 - 2512 ผู้ที่ยังชีพด้วยการหาของป่า ล่าสัตว์ในเขตต่างๆ มนุษย์ในแต่ละยุค แต่ละสมัยย่อมจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แตกต่างกันไป แล้วแต่จะมีการช่วยเหลือกันเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ไปล่าสัตว์ที่มีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้ล่า การล่าสัตว์นั้นมีบทบาทมาก ในระบบเศรษฐกิจของเผ่าเผ็ดตองเหลือง เท่ากับการหาของป่า

ในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 อนุญาตให้บริษัททำไม้ ภาคเหนือหลายบริษัทเข้าไปทำไม้ แต่ก่อนหน้านี้นี้ก็มีบริษัททำไม้ ไม้ที่ บริษัท

ส่วนมากเป็นบริษัทใหญ่ เช่น บริษัททำไม้สัก ชาวอังกฤษเป็นเจ้าของคนงานส่วนใหญ่ เป็นชาวพม่า และบริษัทของคนไทยมีบ้างเล็กน้อยจำนวนไม่มากสภาพแวดล้อมสามารถรักษาคุณภาพทางธรรมชาติก็พออยู่ได้ เพราะการตัดไม้ไม่มากนักใช้แรงคนตัด ใช้ช้างลากจูงไม้ จึงไม่สามารถตัดไม้ได้จำนวนมาก หลังประเทศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 แล้วมีบริษัทป่าไม้เกิดขึ้นจำนวนมากขึ้นประมาณ 3-4 เท่าตัว เป็นบริษัทคนไทยส่วนใหญ่ เพราะมีผู้ต้องการบริโภคไม้เพิ่มขึ้น 3-4 เท่า ไม้สักกลายเป็นสินค้าสำคัญในการส่งออกตลาดต่างประเทศต้องการมากไม้ไทย ส่วนชนเผ่าเผ่าต้องเหลือก็มีส่วนผลกระทบบ้าง เพราะป่าไม้ถูกทำลายลดลงมากกว่าแต่ก่อน ชนเผ่าเผ่าต้องเหลือก็เหมือนสังคมอื่นทั่วไป ก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากระบบเศรษฐกิจเก็บของป่า ลำสัตว์ Hunting and Gthering มาเป็นระบบเศรษฐกิจของแลกของ Barter system เป็นลักษณะ Consumption Food มาเป็นลักษณะการค้าเงียบ (Silent Trade) คือ โดยการนำสิ่งของที่หาได้จากป่าสัตว์ที่ล่ามาได้ เช่น งาช้าง ดินหมี ตัวตุ่น ตัวอ่อน หัวมัน หน่อไม้ สมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากป่า เครื่องจักสานทำจากหวาย เช่น กระพริ้วม เสื้อ ตะกร้า ไปวางไว้ ณ จุดใดจุดหนึ่ง เป็นที่นัดหมายคู่ค้าไปไม่มีโอกาสพบกันเลยกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ หรือชาวบ้าน สิ่งที่ชนเผ่าเผ่าต้องเหลือต้องการ คือ เหลือ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เหล็ก ยาสูบ ไม้ขีดไฟ

ยุคที่ 3 จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าเผ่าต้องเหลือเปลี่ยนจาก Barter system มาเป็น Labour Exchange สาเหตุเพราะป่าดงดิบแหล่งสุดท้ายที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ คือบริเวณรอยต่อของจังหวัดแพร่ และ จังหวัดน่าน เคยเป็นแหล่งอาหารจากธรรมชาติของชนเผ่าเผ่าต้องเหลือแหล่งสุดท้าย ถูกทำลายลง จนแทบไม่มีแหล่งอาหารให้ชนเผ่าเผ่าต้องเหลือ ได้อาศัยหากินอย่างเคยปฏิบัติมา แต่ก่อน กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2513 ต่อมาถึง พ.ศ. 2516 บริษัทป่าไม้จากอำเภอสอง ได้สัมปทานทำไม้ในเขตอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ตัดโค่นไม้ ตั้งแต่หน้าตักห้วยโรงซึ่งติดถนนสาย แพร่ น่าน ถึงป่าดงดิบในขณะนั้นยังไม่มีชาวเขาเผ่าใดเข้าไปตั้งหลักแหล่งนอกจากชนเผ่าเผ่าต้องเหลือต้องร่นเข้าไปอยู่ในป่าลึก การทำป่าไม้ในเขตนี้ต้องหยุดในปี พ.ศ. 2524 เมื่อไม่มีไม้ใหญ่ให้ตัดผลกระทบที่ตามมา จากบริษัททำไม้ดังกล่าวประการสำคัญ ได้แก่ การที่ชาวบ้าน ได้มีเส้นทางคมนาคมจากป่าเชื่อมหมู่บ้านบนคอยต่าง ๆ กับถนนสาย แพร่-น่าน สามารถติดต่อกับสังคมภายนอกได้ ทำให้เกิดการอพยพชาวเขาเผ่าม้ง เข้ามาในบ้านบ่อหอย และคอยต่าง ๆ จำนวนมาก ชาวเขาเผ่าม้งเริ่มมีการจับจอง พื้นที่บริเวณคอยต่าง ๆ เพื่อเพาะปลูกพืช การทำลายป่าไม้เพิ่มขึ้นอีกเพราะต้องการพื้นที่เพาะปลูก ทำให้แหล่งอาหารตามธรรมชาติยิ่งลดน้อยลงอีก เพราะม้งจับจองหมดมีการอพยพชาวเขาเผ่าม้งจากหลายพื้นที่จากอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดแพร่ และ จังหวัดน่าน เข้ามาที่บ้านบ่อหอยเป็นจำนวนมาก แต่เดิมมีจำนวนไม่มากในปี พ.ศ. 2512 ประมาณ 11 ครอบครัว ปัจจุบันประมาณ 100 ครอบครัว เดิมทีนั้นม้งปลูกข้าวและข้าวเหนียว เป็นอาหารหลัก

พืช ผักสวนครัวเป็นอาหารเสริม ทอผ้า ไร่ใช้เองภายในครอบครัว ลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self-Sufficient Economy) ใช้ที่ดินครอบครัวละไม่เกิน 3-4 ไร่ ในระยะที่มีถนนของบริษัทป่าไม้ มั่งสามารถติดต่อกับเมืองได้สะดวก และบ่อยครั้งยิ่งขึ้นทำให้มีการเลียนแบบการอุปโภคบริโภคอย่างคนเมืองมากกว่าแต่ก่อน สิ่งจำเป็นในชีวิตหลายอย่างที่เคยผลิตได้เองหยุดทำ เพราะเห็นว่าซื้อจากตลาดสะดวกกว่า การทำมาหากินสะดวกกว่าก่อน แต่ค่าใช้จ่ายสูงกว่า ต้องปลูกพืชเศรษฐกิจขายพื้นที่มากกว่าก่อนหลายเท่าตัว ต้องจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และค่าขนส่ง ชาวเขาเผ่าม้งหลายคนกู้เงินจากพ่อค้าคนกลางในเมืองเพื่อมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก ซักรีด เครื่องสีข้าว จ้างถางป่าและขยายพื้นที่ พืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด ระบุ่ง กาแฟ ถั่วเขียว ฝ้าย มัน-สำประหลัง เมื่อได้รับคำแนะนำสามารถขายผลิตผลราคาดี แต่มั่งก็ต้องประสบปัญหาการผลิตหลายประการ โดยเฉพาะตลาดจำหน่ายพืชผล เหล่านั้น พบว่า เมื่อนำมาขายที่จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน หากคนรับซื้อไม่ได้ จึงต้องมีหนี้สินเพิ่มเป็นทวีคูณ ความผันผวนและการบีบรัดทางเศรษฐกิจ ที่มั่งแก้ปัญหามาโดยการบุกเบิกป่าออกไปอีก เมื่อขยายที่เพาะปลูกซึ่งเป็นป่าดงดิบแหล่งสุดท้าย ที่เผ่าเผ่าต้องเหลือร่องร่นเข้าไปอาศัยอยู่ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดน้อยลง มันป่า พืชป่า และ สัตว์ป่า ไม่ค่อยได้ ที่อยู่ ที่อาศัยและแหล่งอาหาร มั่งก็จับจองเป็นเจ้าของหมดเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือก็เหมือนมนุษย์สังคมอื่นตรงที่รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การที่แยกตัวโดดเดี่ยวดังแต่ก่อน มีแต่จะพากันอดตาย เพราะขาดแหล่งอาหารจึงทำให้ชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือต้องเข้าติดต่อมั่ง และชาวเขาเผ่าอื่นๆ ที่มีของกินของใช้ให้แก่มั่ง มั่งขยายพื้นที่เพาะปลูกต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือก็ต้องการอาหารจากมั่ง ทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น ชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือเปลี่ยนแปลง ระบบเศรษฐกิจจากแลกเปลี่ยนจากการแลกเปลี่ยนของมาเป็น การแลกเปลี่ยนแรงงาน จาก Barter system มาเป็น Labour Exchange และบริโภคสิ่งที่ได้จากทรัพยากรธรรมชาติในสภาพแวดล้อมรอบตัวเองลักษณะ Consumption Food มาแลกเปลี่ยนแรงงานเป็นลูกจ้างมั่งลักษณะของ Production Food โดยการที่มั่งสอนวิธีการเพาะปลูกตั้งแต่ คายหญ้า เพาะเมล็ด จนถึงการเก็บเกี่ยวส่งขายตลาด

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือ ผู้วิจัยได้ใช้ Concept สถาบันทางสังคม (Social Institution) มาศึกษาสถาบันสังคมของชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือ

สังคมชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือ เป็นกลุ่มสังคมเก็บของป่า ล่าสัตว์ (Hunting and Gathering Society) วิถีชีวิตยังล่าสัตว์ เก็บผลไม้ป่า อาศัยกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ไม่รู้จักวิธีการเพาะปลูกไม่รู้จักวิธีการเลี้ยงสัตว์การสะสมอาหาร จำเป็นต้องอยู่ใกล้แหล่งอาหารจากการสำรวจพบว่ามีประมาณ 200 กว่าคน 30 กว่าครอบครัว สันนิษฐานว่าสมาชิก กลุ่มนี้ เลือกที่อยู่อาศัยสภาพภูมิประเทศชุ่มชื้น ลักษณะภูมิประเทศแบบนี้มีอาหารอุดมสมบูรณ์ มักจะอยู่สูงกว่า ระดับน้ำทะเล 3,000 ฟุต ขึ้นไป ยกเว้นบางกลุ่ม ไปรับจ้างทำไร่กับมั่ง ในพื้นที่ราบอาศัยใกล้ไร่ ลักษณะสถาบันทางสังคมของชนเผ่าเผ่าเผ่าต้องเหลือมีดังต่อไปนี้

1. สถาบันครอบครัว Family Institution

การเกิดขึ้นของครอบครัวชนเผ่าผิต้องเหลือง เกิดจากชาย หญิงคู่หนึ่งได้มาอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา และให้กำเนิดบุตรขึ้น ลักษณะครอบครัวชนเผ่าผิต้องเหลืองมักจะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีขนาดครอบครัวประมาณ 3-4 คน เพราะภายหลังการแต่งงานของชนเผ่าผิต้องเหลือง คู่สมรสมักจะแยกออกจากครอบครัวเดิมของตนไปตั้งครอบครัวใหม่ (Neolocal) จะไม่มีกรอยู่ร่วมชายคาเดียวหรือเพิงเดียวกันกับ พ่อ แม่ ของฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ดังครอบครัวส่วนใหญ่ จึงมีสมาชิกประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และ ลูก เป็นหลัก

พ่อ (เม่อม)

แม่ (เมอะ)

ลูกชาย (แอลโย่ง)

ลูกสาว (แอลลุงู้อ่า)

ความเป็นอยู่ในครอบครัวชนเผ่าผิต้องเหลืองมีลักษณะ เช่นเดียวกับครอบครัวในสังคมต่างๆ กล่าวคือ พ่อ แม่ มีหน้าที่ทำอาหารเลี้ยงดูตนเองและบุตรอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่บุตร เพื่อให้เจริญเติบโต และมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงเป็นผู้ใหญ่ภายนอกหน้า และดำรงชีพอยู่ได้ ภายใต้สภาพแวดล้อมของสังคมชนเผ่าผิต้องเหลือง ตลอดจนปกป้องบุตรให้พ้นภัยอันตรายต่างๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนต่างๆ ในกลุ่มหนึ่งๆ นั้นนอกจากจะมีความสัมพันธ์ทางญาติพี่น้องกันแล้ว ยังมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นในเชิงเศรษฐกิจอีกด้วยโดยเฉพาะแต่ละครัวเรือน เมื่อได้อาหารในป่ามา หรือรับอาหารเป็นค่าแรงในการรับจ้างทำไร่ไถ่ก็ต้องนำอาหารมาแบ่งทั่วกันในกลุ่ม โดยไม่คำนึงว่าผู้ใดจะเป็นคนหามาออกนอกนี่ยังพึงพาอาศัยกันในด้านอื่นๆ เช่น การรักษาพยาบาลเวลาเจ็บป่วยป้องกันระวังภัยจากกลุ่มคนอื่น หรือสัตว์ร้าย การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมบันเทิง เช่น ร้องเพลง เป่าแคน และนันทนาการ ดังนั้นในการแยกหลังคาเรือนหรือ เพิงพักอาศัยออกจากกันเป็นเพียงแยกสถานที่อยู่อาศัยหลับนอนเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์สังคมในด้านอื่นๆ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด ในการดำรงชีพทางสังคมชนเผ่าผิต้องเหลือง จะมียุทธศาสตร์ครอบครัวเป็นโครงสร้างหลักเป็นหน่วยพื้นฐานของโครงสร้างส่วนต่างๆ ของสถาบันสังคมอื่นๆ

2. สถาบันทางเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

2.1. บริโภคของป่า

2.2. แลกเปลี่ยนสินค้า

2.3. แลกเปลี่ยนแรงงาน

2.1. การบริโภคของป่า ชนเผ่าผิต้องเหลือง เป็นชนกลุ่มน้อยชาวเขาที่ล่าหิ้งที่สุด ที่ดำรงชีพด้วยการเก็บของป่า ล่าสัตว์ (Hunting and Gathering) หาดอาหารจากสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัว คือ การล่าสัตว์เล็ก การตกปลา และการหาพืชผักต่าง ๆ ในป่า พืชผักต่างๆ ไม่ได้

เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหารไม่ว่าโดยทางตรง คือการเพาะปลูกหรือโดยทางอ้อม คือการควบคุม เพื่อจำนวนสัตว์ต่างๆ ไร่กินเนื้อนม ชนเผ่าเผ็ดทองเหลือง เป็นสังคมผู้บริโภคนิยม ไม่ใช่สังคมผู้ผลิต ไม่นับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ดิน มีการอพยพไปตามแหล่งอาหาร นำอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นติดตัวเท่านั้น และไม่จำเป็นต้องมีเครื่องมือในการผลิต ในอดีตของการดำรงชีพของมนุษย์ 99 % เป็นการดำรงชีพด้วยการบริโภคของป่า (Consumption food) คือการหาอาหารจากสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ในปัจจุบันมีประชากรของโลกที่ใช้กลยุทธ์อันนี้หาอาหาร (เก็บของป่าล่าสัตว์) เพียง 30 คน ในสังคมไทยมีอยู่ประมาณ 200 คน ชนเผ่าเผ็ดทองเหลืองก็อยู่ในกลุ่มนี้ด้วย

2.2. การแลกเปลี่ยนแบบภาวะตอบสนองกัน ปฏิบัติอยู่อย่างแพร่หลายในสังคม ชนเผ่าเผ็ดทองเหลืองนอกจากการแลกเปลี่ยนอาหารแล้ว ยังมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของอื่นพร้อมไปด้วย ในกรณีได้ล่าสัตว์ใหญ่มาได้ เช่น หมูป่า สำหรับเลี้ยงคนได้ทั้งกลุ่มจะต้องแจกเนื้อสัตว์ให้ทุกคน เพราะไม่มีการถนอมอาหารถ้าปล่อยทิ้งไว้เนื้ออาจเน่าเสีย ในขณะที่เดียวกันคาดหวัง เมื่อคนอื่นได้สัตว์มาได้จะแบ่งตอบแทนบ้าง Barter system การแลกเปลี่ยนสินค้าอีกรูปแบบหนึ่ง โดยใช้สินค้าแลกเปลี่ยนโดยตรง ไม่ใช่สื่อกลางแลกเปลี่ยน ลักษณะแบบการค้าเงียบ(Silent Trade) เป็นวิธีปฏิบัติต่อกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มสังคมดั้งเดิม หรือลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าแบบใบ้ (Dumb Barter) ซึ่งกระทำโดยผู้แลกเปลี่ยนไม่ต้องพบปะกันเลย คือคนหนึ่งนำสินค้าเสนอมาวางไว้ที่จุดนัดหมายแล้วก็จากไป ต่อจากนั้นผู้แลกเปลี่ยนอีกคนหนึ่งจะปรากฏตัวขึ้น เพื่อนำสิ่งของที่แลกเปลี่ยนไปวางข้างๆ ของที่คนแรกมาวางไว้ ฝ่ายแรกพอใจก็จะนำสิ่งของกลับไป แต่ถ้าไม่พอใจก็จะทิ้งไว้ตามเดิม แล้วนำของตนกลับคืนไป ชนเผ่าเผ็ดทองเหลือง มักจะแลกเปลี่ยนของกับชนเผ่าม้ง เผ่าอีเก้อ เผ่ามูเซอ เผ่ากระเหรี่ยง ฯลฯ ของที่ชนเผ่าเผ็ดทองเหลืองนำไปแลกมี น้ำผึ้ง ขี้ผึ้ง หน่อไม้ หน่อหวาย เผือกมันป่า เสือ ตะกร้า ย่ามที่ทำจากหวาย ฟืน สมุนไพร สัตว์ป่าที่หามาได้ งาช้าง ดินหมี ตัวตุ่น ตัวอ่อน ของที่ต้องการแลกมา คือ เกลือ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เหล็ก ยาสูบ ไม้ขีดไฟ

2.3. แลกเปลี่ยนแรงงาน (Labour Exchange) จากการที่ป่าไม้ลดน้อยลง ทำให้ชนเผ่าเผ็ดทองเหลือง ขาดปัจจัยสี่ ในการดำรงชีพจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อความอยู่รอดจากการบริโภคของป่า Consumption Food จำนวนป่าคงดิบ ลดลงจำนวนมากด้วยสาเหตุหลายปัจจัย ไม่สามารถแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของ จึงจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนด้วยแรงงาน Labour Exchange โดยการรับจ้าง เผ่าม้งทำไร่ เพื่อแลกเปลี่ยนกับอาหารเพื่อยังชีพ เผ่าม้งขยายพื้นที่เพาะปลูกตามกระแสของสังคมเมือง แต่ขาดแรงงานในการทำไร่บนดอย ชนเผ่าเผ็ดทองเหลือง ค่าแรงต่ำไม่ค่อยมีปัญหาหากถ้าม้งจากชาวเผ่าอื่น เช่น กระเหรี่ยง อีเก้อค่าแรงสูงกว่าปัญหามากกว่า ชนเผ่าเผ็ดทองเหลืองต้องการรับจ้างม้ง เพราะสื่อภาษากันรู้เรื่อง ม้งเป็นนายจ้างที่เข้าใจความต้องการ ชนเผ่าเผ็ดทองเหลืองมากกว่าชาวเผ่าอื่น ของที่แลกกับแรงงาน : ที่ได้มา หมู ข้าวสาร เกลือ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ไม้ขีดไฟ ยาสูบ พริก ปลากระป๋อง ขนมหวาน สบู่ ยาสระผม เงิน

3. สถาบันการเมือง

สังคมชนเผ่าผิวดองเหลือง ลักษณะสังคมแบบเก็บของป่า ล่าสัตว์ Hunting and Grthering Society) ลักษณะการเมือง การปกครอง จึงเป็นลักษณะ (Band Level Societies) ไม่มีใครมีความคิดอยากเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนตัว ทรัพยากรพื้นฐานต่างๆ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ สังคมแบบนี้มีความเท่าเทียมกันในระดับสูงนั่นคือ มีอาชีพเฉพาะอย่างน้อยมาก สมาชิกมีแตกต่าง กันน้อย ในเรื่องของความมั่งคั่ง เกียรติภูมิหรือ อำนาจ ทั้งนี้ตามปกติแล้ว ผิวดองเหลืองจะไม่สร้างเพิงแยกตัวออกอยู่อย่างโดดเดี่ยว ในป่าเพียงครอบครัวเดียวจะรวมกันเป็นกลุ่มมีจำนวนหลังคาเรือนประมาณ 2-5 หลัง ในกลุ่มหนึ่งนั้นส่วนใหญ่จะมีความผูกพันเป็นญาติพี่น้องกัน เช่น เมื่อบุตรเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว แต่ยังไม่ได้มีคู่ครอง ก็อาจแยกจากพ่อ แม่ ตน ไปสร้างเพิงพักขึ้นอยู่ต่างหาก และอยู่ใกล้เพิงพักของพ่อ แม่ สมาชิกมีแตกต่างกันน้อยมาก เป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็ก ประกอบด้วยครอบครัวเดียว หลายๆ ครอบครัว มักเกี่ยวข้องกันอย่างหลวมๆ มีอิสระต่อกัน การควบคุมที่เป็นทางการน้อยมาก เพราะไม่มีผู้นำเป็นทางการ ผู้นำส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ หรืออาวโซ เป็นคนที่มีประสบการณ์สูง มีความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ หรือประสบความสำเร็จในการหาอาหาร การล่าสัตว์ หัวหน้าแบบนี้ไม่มีวิธีใดที่จะบังคับให้ทุกคนทำตามความคิดของเขา ได้แค่ชักจูงใจคนเท่านั้นมักจะไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเมือง จากตำแหน่งของตน ทุกคนทำงานของตัวเองไป การจัดการและการควบคุมสังคมทำได้อย่างไม่เป็นทางการ เช่น โดยการนิทา เข้ายัน และหลีกเลี่ยงกันไป ถ้ามีกรณีทำผิดบรรทัดฐานอย่างรุนแรงจะหนีออกจากกลุ่ม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน

หลังจากประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519

ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมชนเผ่าผิวดองเหลืองเริ่มจากฉบับที่ 3 กระแสวัฒนธรรมสังคมเมืองเข้าสู่ป่าแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหารของชนเผ่าผิวดองเหลือง โดยการตัดไม้ทำลายป่าของบริษัททำไม้ มีการตัดถนนเชื่อมหมู่บ้านต่างๆ บนดอยทำให้เกิดความสะดวกมากขึ้น มีการอพยพเคลื่อนย้ายประชากรทำให้เกิดการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืช เศรษฐกิจและรองรับตลาดในเมืองทำให้แหล่งอาหารไม่เพียงพอสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยน ไปตลอดจนลัทธิบริโภคนิยม แพร์ระบาดเข้าไปในป่า และตามดอยต่างๆ ชนเผ่าผิวดองเหลือง จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด โดยขบวนการดังกล่าวผ่านชาวเขาเผ่าม้ง

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมระดับแบนด์ (Band Level Societies) ต่อของชนเผ่าผิวดองเหลือง อาจใหญ่กว่าหรือ ลดลงเล็กน้อยปรับตามสภาพความเหมาะสม หรือ แล้วแต่เม้งที่เป็นนายจ้าง ที่เปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัด คือ ลักษณะผู้นำ แต่ก่อนผู้นำเป็นลักษณะผู้สูงอายุหรือผู้อายุโส ที่รู้เรื่องกฎระเบียบประเพณี หรือ พิธีกรรมเกี่ยวกับทางศาสนา หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จมีประสบการณ์ในการหาอาหาร แต่ต้องเปลี่ยนไป ลักษณะผู้นำในปัจจุบัน คือ คนที่เป็นผู้นำไม่จำเป็นต้องสูงอายุ หรือ อาวโซ และ มีประสบการณ์ ในการหาอาหาร ใครก็ได้ที่สามารถพูดภาษาม้งได้ หรือภาษาคนเมืองที่

เป็นนายจ้างทำไร่ ไร่จ้างทำงานค่าแรงงานเป็นอาหารมาเลี้ยงพวกตนเองได้ หรือสามารถติดต่อกับคนนอกกลุ่มได้ดี หรือเป็นผู้พูดเก่ง โน้มน้ำวามีแรงจูงใจ ให้พรรคพวกจ้างกับนายจ้างนี้ได้นานๆ ก็ สามารถเป็นผู้ทำได้

4. สถาบันการศึกษา และการขัดเกลาทางสังคม

การศึกษาหรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมดั้งเดิม เกิดขึ้นจากการที่เด็กสัมพันธ์กับ พ่อแม่ ญาติ และเพื่อน เด็กเรียนรู้โดยการสังเกต เลียนแบบและจากการอบรมสั่งสอน ฉะนั้นการศึกษา การขัดเกลาทางสังคม ในสังคมแบบนี้ ในตอนแรกเป็นแบบไม่เป็นทางการ คือ เป็นการสังเกตโดยตรงจากประสบการณ์ เด็กเรียนรู้ได้โดยการกระทำ เป็นการเรียนที่ได้ผล ไม่มีปัญหาเรื่องระเบียบ วินัยมากนัก Sumner กับ Keller เห็นว่าเป็นการเรียนที่มีอิสระเสรีอย่างมากแต่เด็กก็เชื่อฟัง และพยายามทำให้เหมือน พ่อ แม่ทำ (สุพัตรา สุภาพ : 2533 : 134)

การศึกษาอบรมหรือการขัดเกลาทางสังคมดั้งเดิมมักเป็นการศึกษาในครอบครัว และชุมชนที่คนอาศัยอยู่ เพราะยังไม่มีสถานศึกษา วิธีการศึกษาก็ออกมาในรูปของการอบรมสั่งสอน ในครอบครัว เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา กฎข้อห้าม แนวคิดของผู้อาวุโส งานพิธี ฯลฯ (สุพัตรา สุภาพ : 2533 : 136)

การศึกษาและการขัดเกลาทางสังคมทางวัฒนธรรมของชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือง เป็นการศึกษาอบรมแบบไม่เป็นทางการ (Informal) หน้าที่การอบรมสั่งสอนและถ่ายทอด วิชาความรู้ตกเป็น ภาระกิจของครอบครัว เพราะสังคมเป็นลักษณะ (Band Level) ส่วนแนวการอบรมสั่งสอนนั้น ก็สุดแต่ผู้ใหญ่จะเห็นสมควรว่าเหมาะสมประการใด โดยคำนึง ค่านิยมหรือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี การถ่ายทอดวัฒนธรรมรวมถึงระบบความเชื่อและทักษะ อันจำเป็นแก่สมาชิก เรียกว่า Cultural Transmission พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ จะใช้เวลาว่าง สั่งสอนเด็กด้วย การเล่านิทานบุราณ นิทานเกี่ยวกับประเพณีเหตุผล ทำให้ถึงต้องปฏิบัติอย่างนี้ ผิดสั่งให้ทำไม่ปฏิบัติตามผีจะโกรธจะไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ เช่น เด็กชายจะตามผู้ใหญ่ออกไปล่าสัตว์หาอาหารที่ไกลออกไป วิธีดูรอยเท้าสัตว์ ว่าเป็นสัตว์อะไรเป็นอันตรายหรือไม่ กินได้หรือไม่ เช่น ดูรูลูก รูลูกอื่นว่ามีลักษณะอย่างไร รูทางเข้าทางออกเป็นอย่างไร โดยการดูจาก ขุยหรือมูลสัตว์เก่าหรือใหม่ ถ้ามีขุยหรือมูลต่าง ๆ ใหม่แสดงว่ามีตัวยังอยู่ หรือ วิธีการหาปลา เต่า ปู และกบ เขียด กินเป็นอาหารตามลำธาร โขดหินต่าง ๆ วิธีหาผลหมากรากไม้ ของป่าที่นำมากินเป็นอาหารได้ ว่าพืชชนิดไหนกินได้ พืชชนิดไหนเป็นยารักษา โรคเวลาเจ็บป่วย พืชชนิดไหนกินแล้วเป็นอันตรายมีพิษ นอกจากนี้ยังสอนวิธีการสร้าง เครื่องมือดักสัตว์สร้างอาวุธ อย่างง่ายๆ และการนำหวาย ไบกระพ้อม มาสาน เสื่อ ย่าม และตะกร้า เพื่อไว้ใช้สอยในการอพยพเคลื่อนย้าย และแลกเปลี่ยนของกับชนเผ่าอื่น ๆ หรือในการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ต้องการและอาหาร

ส่วนเด็กหญิง แม่จะสอนวิธีการหาอาหาร โดยขุด เผือก มันป่า รากไม้ ผลไม้ ใกล้เคียงที่ผัก วิธีขุดเผือก มันป่า ว่าเผือก มัน หรือพืชเหล่านั้นที่สามารถนำมาประกอบอาหารได้ คุณลักษณะของพืชป่า ชนิดไหนกินได้ พืชชนิดไหนกินแล้วเป็นอันตราย พืชที่กินหัว มันป่าชนิดต่าง ๆ เช่น มันเล็กมัน สีเลือดหมู มันจ้าวมะพร้าว มันอัน พืชสีเขียวกินใบบางชนิด และผลไม้ป่า เช่น ก้อยป่า มะขามป้อม มะม่วงป่า หน่อไม้ หน่อหวายอ่อน เห็ด และผลไม้ป่าอีกหลายชนิดซึ่งไม่เคยขึ้นในพื้นที่ราบเลย วิธีการขุดเผือก ขุดมันป่า เช่น มันเล็กมีหัวอยู่เป็นกระจุกกลิ้งลงไปดินประมาณ 1 สอก หากในฤดูฝน ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ อาจมีน้ำหนักถึง 7-8 กิโลกรัม ส่วนมันสีเลือดหมู มันจ้าวมะพร้าว และ มันอัน มีหัวไม่กลิ้งลงไปดินมาก แต่จะแผ่หัวขยายออกไปในรูปร่างกลมรัศมี โดยเฉลี่ย 9-10 นิ้ว เวลาชนเผ่าผิวดองเหลืองจะตัดเอาเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อมันตัดส่วนที่เป็นจุกหัวชั่วระหว่างต้นและหัวมันลงไปประมาณ 1-2 นิ้ว เวลาเอามันออกไปแล้วจะเอาดินกลบส่วนที่เป็นหัวชั่ว เวลาฝนตกมันจะแตกหัว เจริญออกงามหัวใหม่ ช่วยให้มันกินใหม่ในปีต่อไป ไม่เหมือนชาวเขาเผ่าม้งและอีก้อ เวลาขุดมันพวกนี้ จะเอาน้ำรดให้ดินอ่อนตัวแล้ว ใช้กิ่งไม้ไผ่ๆ ผูกมันถอนขึ้นทั้งหมดชนิดไม่เหลือไว้ให้เจริญต่อไปอีก

นอกจากเรียนรู้วิธีการหาอาหารแล้วยังต้องเรียนวิชาเป็นแม่บ้านแม่เรือนดูแลบ้าน เลี้ยงน้องที่ยังเล็กทำความสะอาดที่อยู่อาศัย ตักน้ำในลำธาร หาพืช ผักหาอาหาร นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นอีก สานเสื่อ ตะกร้า กระบุง สานย่าม ทำเครื่องใช้ ภายในครอบครัว

5. สถาบันทางศาสนา และความเชื่อ

ความเชื่อทางศาสนา

ชนเผ่าผิวดองเหลืองนับถือผี จิตวิญญาณ มีการเช่นสรวงผีบรรพบุรุษ มีความเชื่อว่า ผีเหล่านี้ให้การคุ้มครอง พวกตนให้อยู่ดีไม่เจ็บป่วย ถ้าทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ซึ่งผีเป็นผู้กำหนดขึ้น ผีใหญ่ ๆ ในความเชื่อของชนเผ่าผิวดองเหลืองมีดังต่อไปนี้

1. ผีหลวง มีหน้าที่รักษาภูเขา แม่น้ำ และพื้นดิน เป็นหัวหน้าผีหรือที่ใหญ่ที่สุด บางกลุ่มก็เรียกว่าผีฟ้าคอยปกป้องคุ้มครอง ให้ทุกคนปลอดภัย ทุกคนมีความเคารพเชื่อฟังผีหลวงผีฟ้ามาก จะไม่ผิดผีหรือ ฮิดผี จากความเชื่อในเรื่องผีนี้ “ผี” เป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ในระเบียบประเพณี ถ้าคนหนึ่งคนใดผิดผี ฮิดผี จะถูกลงโทษ เช่น เสือ งูกัดตาย ถูกต้นไม้ล้มทับตาย หรือเจ็บป่วย ข้อห้ามของผีมีดังนี้

1. ห้ามการมีชู้หรือเป็นชู้ กรณีที่หญิงมีชู้กับชายอื่น ผู้เป็นสามีจะต้องหย่าร้างทันทีกลัวว่าตัวเองจะมีเคราะห์ หรือจะต้องมีอันเป็นไป เช่น อาจถูกต้นไม้ล้มทับ หรือ ถูกงูกัด หรือ ของมีคม บาดมือ เป็นต้น

2. ห้ามผู้ชายเข้าไปเวลาผู้หญิงคลอดบุตร ในกรณีทำคลอดห้ามผู้ชายเข้าไปช่วยทำคลอดด้วย ผู้หญิงจะช่วยเหลือกันเองเท่านั้น และห้ามผู้ชายเข้าไปใกล้บริเวณที่ทำคลอดโดยเด็ดขาด

3. ในกรณีที่มีการฝังศพ บางครอบครัวมีการถืออีดผี โดยจะต้องฝังศพของผู้ชายไปทาง ทิศ ตะวันตก และศพของผู้หญิงหันไปทางทิศตะวันออก ถ้าการฝังศพผิดทิศดังกล่าว ถือว่าผิดผีหรือ ประเพณี และในกรณีผู้หญิงตายผู้ชายด้วยกันจะเป็นผู้หามศพผู้หญิงไปฝังกันเอง ถ้าผู้ชายตายเป็นผู้ ชายพวกผู้ชายด้วยกันจะหามไปฝังกันเอง

ชนเผ่าผีตองเหลือง จะไม่เดินลอดแถววัลย์ขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถววัลย์ที่พาดไปโยง ดันไม้ใหญ่ด้วยแล้ว ชนกลุ่มนี้จะเลี่ยงไปทางอื่นเพราะเขาถือว่าผิดผี และจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ

ผู้ชายเผ่าผีตองเหลือง ให้ความสำคัญกับร่างกายโดยเฉพาะส่วนศรีษะมาก ถ้ามีใครไปจับหรือ ลูบหัวจะถือว่าผิดผี เพราะถูกจับหัวหรือลูบหัว จะรู้ว่าตัวเองปวดหัวหรือปวดส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถ ทำงานต่างๆ ได้ ขูดดิน ฟันไม้ได้

นอกจากนี้เวลาเจ็บป่วยจะมีการไหวผี เช่น พิธี “แบ่งไข่ แบ่งหนาว” แบ่งไข่ แบ่งหนาว เป็น พิธีไหว้ผีย่างหนึ่ง ของชนเผ่าผีตองเหลือง กรณีที่มีคนเจ็บป่วย โดยจะมีการสานไม้แคระเล็กๆ ทำจาก ไม้ เหี้ยหรือ ไม้ยอก จากนั้นจึงทำข้าวของต่างๆ เช่น ดอกไม้ มันลูกชิดและเนื้อสัตว์ต่างๆ มาเป็นของ เช่นผีโดยนำมาวางไว้บนหัวของผู้ป่วยซึ่งนอนอยู่แล้วพูดคุยผีในภาษามาลาปรี (ภาษาเผ่าผีตองเหลือง)

ในขณะที่พูดคุยกับผีนั้นก็จะมีเสียงเหมือนให้ไหม้หมด และเวลาเผ่าเครื่องเช่นนั้นในบริเวณ ใกล้ กับหัวของผู้ป่วย เมื่อทำเช่นนี้แล้วคนที่ป่วยก็หาย และสามารถลุกขึ้นเดินได้ บางคนก็ หายเร็ว บางคนก็หายช้า หลังจากที่ได้ทำพิธีดังกล่าวแล้ว ก็จะมีการย้ายที่อยู่ไปหาที่อยู่ใหม่ ถือว่าสิ่ง ไม่ดีทั้งหลายจะกลับมานอนอยู่ที่เก่า ส่วนสิ่งที่ดีก็จะไปอยู่ในที่อยู่ใหม่

การแบ่งไข่แบ่งหนาว นอกจะใช้ดอกไม้ มัน ลูกชิด และเนื้อสัตว์ต่างๆ แล้วจากการสอบถาม ชนเผ่าผีตองเหลืองที่เคยเจ็บป่วย (แบ่งไข่แบ่งหนาว) โดยการให้ดอกไม้ และไข่ไก่ ไหว้ผีแตกต่างกับ วิธีแรก คือผู้เผ่าที่จะทำพิธีเป็นผู้บอกหรือกำหนดว่าใครจะทำแบบไหน แล้วแต่โรคหรือเคราะห์ ของ คนนั้นมีดังนี้

เมื่อนำดอกไม้ ฝ้าย ไข่ไก่ (ปะการัง, น็อค, ไข่สระแกง) ไปวางไว้ใต้ต้นไม้ขนาดใหญ่ เช่น ผีต้น ไม้ขนาดใหญ่ นั้นเชื่อว่ามิวิญญาณสิงสถิตย์ ผีคงโกรธเอาไปทำอะไรผิดผี เมื่อเช่น ผีคง ให้อภัย เมื่อตก เวลาเย็นนำเครื่องเช่นกลับมาที่พัก ไข่ไก่แบ่งกันกิน ฝ้ายนำมามัดเอาพันแขนผู้ป่วยซึ่งอาจมัดขวัญ ถ้า มีการฆ่าหมูและสัตว์อื่น ๆ ก็นำบางชิ้นส่วน ไหว้ผีอีก แล้วเรียกญาติพี่น้องร่วมกินอาหารด้วยกัน เหลือ ก็แจกจ่ายแบ่งกัน วันรุ่งขึ้นก็อพยพย้ายหนี

ชนเผ่าผีตองเหลือง มีวัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะเผ่า มีความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจอย่างแรงกล้า การตั้งหลักแหล่งถาวร หรือซ้่าที่เดิม หรือการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพถือว่าเป็นการกระทำที่ ผิดผี

6. สถาบันทางการแพทย์อนามัย และสาธารณสุข

1. แบบแผนการดูแลสุขภาพอนามัย การดูแลสุขภาพตนเอง ชนเผ่าเผ่าต้องเหลือง มีขั้นตอนทำอาหารที่แตกต่างกับชาวเขาเผ่าอื่น ในบริเวณนั้น โดยเฉพาะชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าเย้า เผ่าอีเก้อ เผ่าถิ่น และเผ่าขมุ ซึ่งจัดอยู่ในสังคมเกษตรกรรม (Village-Farming Society) เพราะอาหารเกือบทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองจะทำอาหารเหล่านั้นให้สุกก่อนทุกครั้ง ขั้นตอนการทำอาหารของชนกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การย่างหรือเผาให้สุก โดยปกติชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองเมื่อล่าสัตว์ เช่น หมูป่า เก้ง กวาง และตุ๋นได้ บางครั้งจะนำมาย่างโดยการใช้น้ำไฟที่เหลาให้มีปลายแหลมเพื่อใช้เสียบเนื้อเหล่านั้น แล้วนำมาย่าง และในกรณีที่เนื้อชิ้นนั้นมีขนาดใหญ่ ก็จะนำไปเผาทั้งชิ้นหรือทั้งตัว โดยโยนเข้ากองไฟเผาจนกระทั่งก่อนเนื้อสุก แล้วชำแหละเนื้อในส่วนที่สุกมากิน นอกจากนี้ชนเผ่าเผ่าต้องเหลือง ยังนำเอาหัวมันป่า พืชป่าชนิดต่างๆ หรือ หอย ปู มาเผาเพื่อก่อน เพื่อให้มันป่า พืช หอย และปู เหล่านั้นสุกก่อนที่จะกิน เพราะชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองเชื่อว่า การกินอาหารดิบอาจจะทำให้เกิดอาการปวดท้องได้ ซึ่งนักโภชนาการกล่าวว่า วิธีการทำอาหารให้สุก ก่อนกินนั้นเป็นวิธีการทางโภชนาการที่ถูกต้อง

1.2 การต้มให้สุก ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองจะใช้กระบอกลูกไม้ไฟซึ่งหาได้ง่ายในบริเวณนั้น เป็นภาชนะในการทำอาหาร การทำอาหารด้วยวิธีนี้ ถ้าเป็นเนื้อสัตว์ที่ล่ามาได้ก็จะหั่น หรือ ฉีกเนื้อเหล่านั้นให้เป็นชิ้นยาว โดยทำขนาดความกว้างของชิ้นเนื้อให้มีขนาดพอเหมาะกับความกว้างขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของกระบอกลูกไม้ไฟที่นำมาเป็นภาชนะหุงต้ม นอกจากนี้ยังทำพืชผักชนิดต่างๆ ที่กล่ำมานี้ จะถูกนำมาต้มกับน้ำหรือแกง ที่เหลือจากการต้ม เนื้อครั้งแรกในกระบอกลูกไม้ไฟเพื่อกินเป็นน้ำแกง มีคุณค่าทางอาหารมากกว่าชาวเขาเผ่าอื่นๆ ถูกหลักอนามัย

2. แบบแผนการรักษาพยาบาล เมื่อเวลาเจ็บป่วยนอกจากมีการเช่นผีซึ่งกล่าวมาแล้ว ในส่วนของศาสนาและความเชื่อ ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองยังรู้จักการนำเอาสมุนไพรมารักษาคนป่วย เช่น พันธุ์ไม้เป็นยารักษาโรค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมุนไพรรักษาที่ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองใช้เป็นยารักษาโรค

ชื่อเผ็ดตองเหลือง	ชื่อไทยหรือชื่อพื้นเมือง	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
ก้อด	-	ใบ	คั้นเป็นลม
ชิมปัด	หญ้าสามคม	ก้านใบ	ใช้ก้านใบถูกับก้อนหิน ทาหรือปิดแผล แก้พิษงู
ป่าบ	ข่าป่า	-	ทั้งต้นนำมาบดผสมน้ำพอกหัวแก้ปวดฟัน
สะอาล	หวดหม่อน, เพี้ยฟาน	ใบ	ใช้ใบตำพอกแก้ปวดหัว
สะอาด	สามง่าม	ทั้งต้น	ใช้ใบและต้นบดผสมน้ำพอกเป็นยารักษาไข้ป่า

(ผ.ศ. บุศบรรณ ณ สงขลา : 2531 : 116)

นอกจากนี้เวลาที่มีผู้เจ็บป่วยชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองให้ผู้ป่วยหรือผู้หญิงที่คลอดลูก ต้มน้ำดื่มจากกระบอกไม้ไผ่ และกินอาหารที่ได้คุณค่าโภชนาการ เช่น ไข่ไก่ เนื้อสัตว์ที่หามาได้ต้มให้สุก

การสื่อสาร

ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองถึงแม้ว่าจะเป็นชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อยลำห้วยที่สุดในบรรดาชาวเขาด้วยกัน แต่ก็มีภาษาสัญลักษณ์เป็นของตัวเองในการสื่อสารรู้กันในกลุ่ม สามารถติดต่อกันได้แม้จะอยู่ไกลกันไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ถ้าเป็นเผ่าเผ็ดตองเหลืองด้วยกัน สามารถพูดกัน ได้รู้เรื่องกันโดยตลอด ในส่วนของการสื่อสารชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองนั้นมี 2 ลักษณะ คือ

1. ภาษา ชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง มีภาษาเฉพาะของตนเองเรียกว่า มาลาบรี หรือ ภาษา บาลาบรี

มาลา แปลว่า คน

บรี แปลว่า ป่า

แต่ถ้าเรียกพวกเขาว่าเผ็ดตองเหลืองพวกเขาจะโกรธเพราะเรียกเขานำหน้าไม่ได้ พวกเขาให้เหตุผลว่า พวกเขายังไม่ตายจะเรียกผีไม่ได้

2. การส่งสัญญาณ เนื่องจากชนกลุ่มนี้จะไม่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ในที่เดียวกัน ฉะนั้นชนกลุ่มนี้ จึงมีวิธีการ ส่งสัญญาณจากเขาลูกหนึ่งไปยังอีกลูกหนึ่ง โดยการใช้ขลุ่ยขนาดเล็กทำจากไม้ไผ่ เป่าเป็นการส่งสัญญาณ ในกรณีที่มีเหตุร้าย หรือ ความจำเป็นเร่งด่วน เมื่อได้รับสัญญาณชนเผ่าผิวดองเหลืองจะเริ่มมาหาผู้ให้สัญญาณทันที ขนาดของขลุ่ยเพื่อให้ สัญญาณนั้นขึ้นอยู่กับระยะทางที่จะส่งสัญญาณ ถ้าระยะทางไกลก็จะใช้ขลุ่ยที่มีขนาดสั้น ถ้าระยะทางไกลก็จะใช้ขลุ่ยที่มีขนาดความยาวแตกต่างกันออกไป เท่าที่ผู้วิจัยสอบถามและสำรวจ ไม่พบว่าชนกลุ่มนี้ใช้สัญญาณอย่างอื่นเลย ไม่ว่าจะเป็นไฟหรือควันเพื่อติดต่อส่งสัญญาณ

7. สถาบันศิลปะ และนันทนาการ

มนุษย์ทุกผู้ ทุกหมู่ ทุกเหล่า ไม่ว่าจะเป็คนเผ่าพันธุ์ใดอยู่ที่ ณ ที่ใด ก็ตามจะสร้าง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เมื่อเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ที่จะให้ความสะดวกสบายต่อการดำรงชีพของตน ถ้าพิจารณาในแง่ของวัตถุที่ใช้ทำพอจะแบ่งเครื่องใช้ไม้สอยของชนเผ่าผิวดองเหลือง ออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ชนิดที่ทำด้วยไม้ไผ่ และทำจากหวาย ป่าน ใบกระพรวม

1. ที่ทำด้วยไม้ไผ่ ไม้ไผ่เป็นไม้สารพัดประโยชน์ สำหรับชนเผ่าผิวดองเหลือง นอกจากจะทำเป็นภาชนะหุงต้มอาหาร ยังมาทำกลักสำหรับใส่พริก เกลือ กล้อยาสูบ ในเชิงศิลปะอีกด้วย ในการทำกลักใส่พริก เกลือ ของแห่ง ชนเผ่าผิวดองเหลือง ให้ความประณีต บรรจงพิถีพิถัน ทั้งส่วนที่เป็นตัวกลักและส่วนที่เป็นฝาครอบ ทั้งสองส่วนจะกลมกลึงอย่างสวยงาม บางอันมีลายแกะสลักเป็นรูปสัญลักษณ์และลายเรขาคณิต เจ้าของกลักอาจใช้หวายที่จัดเป็นดอกเส้นเล็กๆ สานเป็นลายขั้วรัดรอบขอบฝาครอบ เพื่อให้มีความคงทนยิ่งขึ้น

กลักใส่พริก ใส่เกลือ ของชนเผ่าผิวดองเหลือง เป็นงานศิลปะนอกจากประโยชน์ ใช้สอยแล้วยังเป็นงานที่มีคุณค่าทางศิลปะเพราะเป็นที่ต้องการ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนแล้ว นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสมาเยี่ยมเยือนจะซื้อติดมือเป็นของฝากเป็นของที่ระลึก

2. ที่ทำจากหวาย ป่าน ประเภทจักสาน เสื่อ ย่อม ตะกร้า โดยนำหวาย ป่าน มาข้อมสีกาธรรมชาติ จักสานกลายเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของชนเผ่าผิวดองเหลือง ลักษณะทางศิลปะ การทำนั้นได้มีการเรียนรู้จากผู้อาวุโส สิ่งของเหล่านี้เป็นที่สนใจของชาวเขาเผ่าต่างๆ และนักท่องเที่ยวเป็นอันมาก

นันทนาการ

ในความคิดของนักมนุษยวิทยา และนักชาติพันธุ์วิทยา ได้จัดพฤติกรรมของชนเผ่าผิวดองเหลือง เป็นกลุ่มสังคม ลำสัตว์หาอาหาร (Hunting & Gthering Society) ซึ่งจัดเป็นกลุ่มชนที่มีสภาพความเป็นอยู่ล่าหลังที่สุด (Primitive Group) กลุ่มหนึ่งในสังคมไทย แต่อย่างไรก็ตาม ชนเผ่าผิวดองเหลืองนี้ก็ยังมีประเพณี และความเชื่อตลอดจนการปฏิบัติการทาง นันทนาการ การละเล่นต่างๆ ที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การร้องรำ และดนตรี

ส่วนทำรำของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง จะรำซ้ำไปกับเสียงเพลง และมีการย่อเข้าลงเล็กน้อย ย่อเข้าลงเรื่อย ๆ คล้ายกับทำสาละวันของลาว (Dr.J.J. Boeles) เคยกล่าวกับชนกลุ่มนี้ว่าทำรำคล้ายทำเดินของสัตว์

จากการศึกษาในเรื่องศิลปะและนันทนาการของสังคมเผ่าเผ็ดตองเหลืองเป็นมรดกที่มีลักษณะเฉพาะตัว การติดต่อทางสังคมจากคนเมือง ทำให้ชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง เช่น รับอิทธิพลทางดนตรีของลาว เข้ามาผสมกันดนตรีเก่าของตนเองที่สืบทอดกันมานาน ทำให้รูปแบบดนตรีประจำเผ่าเปลี่ยนไปมากก็คือ การนำแคนมาใช้ และรับเป็นเครื่องดนตรีประจำเผ่าในที่สุด ลักษณะดนตรีนี้เน้นเสียงของดนตรีที่ใช้ (Articulation) บอกให้รู้ถึงวัฒนธรรมดนตรีแท้ๆ ของถิ่นที่ยังรักษาอยู่ได้ตราบเท่าที่ดนตรีจากสังคมเมือง ไม่เข้าไปเปลี่ยนรูปแบบดนตรีดั้งเดิมของพวกเขาจนสูญเสียมรดกทางดนตรีของตนเองไป

ดนตรีของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง จัดอยู่ในกลุ่มดนตรี พื้นฐาน (Folk Music) เนื้อหาของดนตรี เป็นลักษณะของการบรรยายความ สภาพทางจิตใจ และสภาพเป็นอยู่ของสังคม รวมทั้งบรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตส่วนตัวของผู้ร้องด้วย ดนตรีที่มีลักษณะการสื่อสารภาษา ทำนอง และบทร้องอย่างง่าย ๆ และการร้องแบบนี้อาจจะนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะดนตรีของชาวไร่ผิวดำ ในอเมริกายุคต้น ซึ่งดนตรีทั้ง 2 อาจจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันก็ได้ (สง่า กุ่มรุ่งโรจน์ : 2531 :72)

แคน เป็นเครื่องดนตรีที่ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองรู้จักดี คือ แคน แต่ชนกลุ่มนี้ไม่สามารถทำเองได้ สันนิษฐานว่า คงจะได้รับอิทธิพลมาจากลาวก่อนอพยพมาอยู่ในประเทศ การเป่าแคนส่วนใหญ่จะเป่าได้เฉพาะผู้ชายไปรับการสอนมาจากผู้ใหญ่หรือพ่อ

2. ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยภาคสนามทางมนุษยวิทยาหลายอย่างคือ

2.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีการทางมนุษยวิทยาเป็นหลัก ได้แก่การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ที่มีชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองแะมาบ่อยที่สุดและประชากรชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองมากที่สุด 2 กลุ่ม คือ บ้านบุญยืน ตำบลห้วยอ้อย อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ และ บ้านบ่อหอย ตำบลยาบห้วยนา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แล้วใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าว มีส่วนร่วมในกิจกรรมและการใช้ชีวิตร่วมกับชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง ในขณะเดียวกันก็ใช้วิธีการสังเกตแบบแผนการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเป็น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเนื่องจากประติมากรผู้คิดค้นการลอกเลียนแบบแผนการดำเนินชีวิต

2.2 การสำรวจการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม

ข้อมูลบางส่วนได้จากการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาอาศัยแนวการสร้างจากเอกสารตำรา รายงานการวิจัยที่มีผู้เคยทำมาก่อน และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและหาผู้ช่วย 2-3 คน ที่อยู่ในหมู่บ้านนั้นที่เป็นชนเผ่าม้งที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายจำนวนหลายคน สามารถสื่อสารกันได้ดีเพราะมีความใกล้ชิดกับชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองมาก โดยพยายามจะไม่ใช้มาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมืองเข้ามาตีความ

3. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากรชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองที่อาศัยอยู่ที่ บ้านบ่อหอย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และ บ้านบุญยืน อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทุกคนเพราะจำนวนประชากรมีน้อยประมาณ 200 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

4.1. ข้อมูลรวม (Holistic) ของชนเผ่าเผ่าต้องเหลือง

4.2. ข้อมูลการบริโภคอาหารของชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองก่อนหลังป่าไม้ถูกทำลาย

4.3. ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สถาบันครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง และ สถาบันศาสนาและความเชื่อ

4.4 นโยบายเศรษฐกิจ : สนธิสัญญาเบาว์ริง ทำให้ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น

5. การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลเบื้องต้นกับภาพรวมทั่วไปของหมู่บ้านเผ่าม้ง เพราะชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองเข้าอาศัยอยู่เป็นลูกจ้างม้ง ผู้วิจัยหาผู้ช่วย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สงเคราะห์ชาวเขาที่อยู่บ้านบ่อหอย และเด็กม้ง 2-3 คน ที่มีการศึกษามัธยมปลายช่วย ผู้วิจัยจะเข้าไปอยู่ในสนามวิจัยเพื่อทำการศึกษาโดยใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 2 วิธีคือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งข้อมูลเป็นเอกสารทางราชการกรมประชาสงเคราะห์และเอกสารรายงานการวิจัยเกี่ยวกับชาวเขา และผีตองเหลืองของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และบทความที่มีผู้เขียนขึ้น

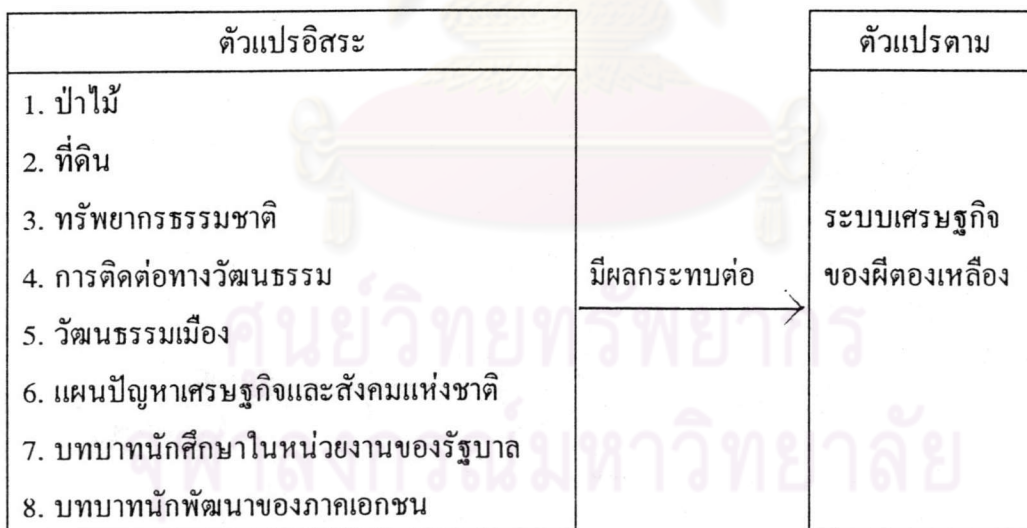
2. การวิจัยภาคสนาม (Anthropological Filed Work)

2.1 การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกต (Observation Method) จากการเข้าไปคลุกคลีและอยู่กับผีตองเหลือง เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชนกลุ่มนี้

2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview Method) โดยการอัดเทปและให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์ เป็นผู้ตรวจสอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้เพื่อศึกษาระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าผีตองเหลือง

สมมติฐาน

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนให้สมมติฐานดังต่อไปนี้

1. จำนวนป่าไม้ที่ลดลงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผีตองเหลือง
2. ที่ดินที่มีจำกัดมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผีตองเหลือง
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดน้อยลงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผีตองเหลือง
4. การติดต่อทางวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผีตองเหลือง

5. การรับกระแสวัฒนธรรมเมืองมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผิทองเหลือง
6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผิทองเหลือง
7. บทบาทนักพัฒนาในหน่วยงานของรัฐบาลมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผิทองเหลือง
8. บทบาทนักพัฒนาในภาคเอกชนมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผิทองเหลือง

นิยามศัพท์

1. ป่าไม้ หมายถึง พื้นที่ป่าไม้บริเวณรอยต่อจังหวัดแพร่-น่าน รัศมี 30 กิโลเมตร ในหมู่บ้านบ่อหอย ตำบลหัวนาหยาบ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และบ้านบุญยืน ตำบลหัวอ้อย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ซึ่งมีผิทองเหลืองอาศัยอยู่มาก
2. ที่ดิน หมายถึง พื้นที่บริเวณม้งหมู่บ้านบ่อหอยเป็นเจ้าของ ใช้ในการเพาะปลูก เช่น มะม่วง ข้าวโพด มะขาม ฯลฯ และที่เลี้ยงสัตว์ ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยของผิทองเหลือง และพื้นที่ทำมาหากินของผิทองเหลือง และบริเวณบ้านบุญยืน อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกับป่าไม้
3. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง พืช สัตว์ น้ำผึ้ง ขี้ผึ้ง หนุ เม่น หมูป่า นก กบ แอ้ ฯลฯ มันป่า สมุนไพร หน่อไม้
4. การติดต่อทางวัฒนธรรม หมายถึง การติดต่อระหว่างผิทองเหลืองกับกลุ่มชนนอกเผ่า เช่น ชาวเผ่าม้ง นักพัฒนาในหน่วยงานของรัฐ และของเอกชน
5. วัฒนธรรมเมือง หมายถึง วัฒนธรรมภายนอก ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของผิทองเหลืองที่ผิทองเหลืองรับเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเกษตรกรรม การอยู่เป็นที่และการรับวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายต่างๆ
6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา จวบจนแผนพัฒนาฉบับปัจจุบันนี้
7. บทบาทนักพัฒนาในหน่วยงานของรัฐบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่สงเคราะห์ชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย
8. บทบาทนักพัฒนาของภาคเอกชน หมายถึง นักพัฒนาที่เข้ามาพัฒนาผิทองเหลือง เป็นนักพัฒนาของภาคเอกชน
9. ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง วิธีการแก้ปัญหาปากท้องของผิทองเหลือง เช่น การนำของป่าเครื่องจักสานที่ผลิตได้ไปแลกเปลี่ยนเสื้อผ้า เกลือ เหล็ก ยาสูบ สิ่งจำเป็นในการยังชีพ เป็นต้น
10. ผิทองเหลือง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในสังคมไทย เป็นสังคมระดับเผ่าที่มีจำนวนประชากรเหลือน้อยมากประมาณ 200 คน เท่านั้น กลุ่มชนนี้ใช้ชีวิตเร่ร่อนไปตามป่าเขาของบริเวณ

ต่อจังหวัดแพร่และน่าน ขณะนี้วัฒนธรรมของผีตองเหลืองได้เปลี่ยนแปลงไปในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ

ระยะเวลาในการศึกษาและการเดินทางไปเก็บข้อมูลชนเผ่าผีตองเหลือง

ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาเก็บข้อมูลที่บ้านบ่อหอย ตำบลยาบหัวนา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 ถึง วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2535 และวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2535

ส่วนบ้านบุญยืน ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาเก็บข้อมูล เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536 ถึง วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 และ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2537 ถึง วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2537

ครั้งสุดท้ายไปเก็บข้อมูลและสังเกตการเปลี่ยนแปลงของผีตองเหลืองเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2537 ถึง 15 มกราคม พ.ศ. 2538

การเดินทางไปหมู่บ้านบ่อหอย

1. ผู้วิจัยได้ไปติดต่อที่ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่านเพื่อขอข้อมูลเบื้องต้น ในการไปหมู่บ้านบ่อหอย โดยอาศัยรถชาวเขาเผ่าม้งเข้าหมู่บ้าน และเข้าพบเจ้าหน้าที่สงเคราะห์ชาวเขาบ้านบ่อหอย แจ้งความประสงค์ ขอเก็บข้อมูลของชนเผ่าผีตองเหลืองและพักที่บ้านพักสงเคราะห์ชาวเขาบ้านบ่อหอย เป็นเวลาประมาณ 3 เดือน

2. ระหว่างที่เก็บข้อมูลก็ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สงเคราะห์ชาวเขา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนชาวเขาเผ่าผีตองเหลือง เป็นอย่างดี

การเดินทางไปหมู่บ้านบุญยืน

ผู้วิจัยได้เดินทางไปจังหวัดแพร่ และได้ไปติดต่อศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแพร่ ขอข้อมูลเบื้องต้น และเดินทางเข้าหมู่บ้านโดยอาศัยรถชาวเขาเผ่าม้ง บ้านห้วยฮ่อม ซึ่งอยู่ใกล้กับบ้านบุญยืน และติดต่อคณะสอนศาสนาซึ่งได้เข้าไปเผยแผ่ศาสนาอยู่ที่นั่น ขอข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนเผ่าผีตองเหลือง จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ที่บ้านบุญยืนและได้พักอาศัยอยู่กับชาวเขาเผ่าม้งที่บ้านห้วยฮ่อม มาเป็นเวลาประมาณ 3 เดือน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย